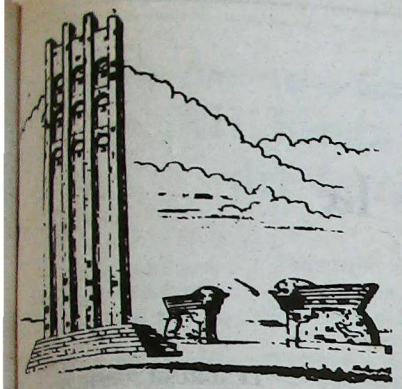

ARTSAGANQ
SARDARABAD

BUENOS AIRES
AÑO XV
Nº 544
Miércoles
4 de
Octubre
de
1989

FIEL EXPRESION DEL PENSAR DEMOCRATA LIBERAL DE LAS COLECTIVIDADES ARMENIAS DE SUDAMERICA
PRIMER PERIODICO ARMENIO DE SUDAMERICA IMPRESO EN SISTEMA OFFSET

Carta abierta al Presidente Mikhail Gorbachev sobre la reunificación de Artsaj con Armenia

Mikhail Gorbachev
Presidente dl Soviet Supremo de la URSS
Moscú

La escalada de tensiones entre la República Socialista de Armenia y Azerbaidjan ha alcanzado un punto donde los pueblos de los dos países han llegado por sí mismos al borde de una guerra que puede ser desastrosa -una calamidad que puede tornar a la región en un nuevo Líbano.

Todos los informes indican que es inminente la realización de una bien planeada masacre de la población armenia de Nogorni Gharabagh. El espectro de una monumental catástrofe amenaza ahora a esta tierra sitiada. Nosotros reclamamos de Usted su intervención inmediata a fin de detener este avance inexorable hacia el abismo de la tragedia.

Usted, Sr. Presidente, así como el Gobierno que Usted encabeza ha guardado un inexplicable silencio desde enero de este año cuando un Comité Especial de Gobierno fue formado para Nogorni Gharabagh, poniendo este histórico territorio bajo la directa jurisdicción de Moscú.

Todavía hoy, Nogorni Gharabagh está completamente cercada por hordas armadas azeríes listas a extenderse por la región y repetir -centuplicada- la masacre de inocentes armenios realizada en Sumgait, ciudad de Azerbaidjan, el 28 de febrero de 1988. Una masacre, Sr. Presidente, que quienes la perpetraron todavía andan por las calles de aquella ciudad, impunes y siempre listos para repetir su crimen.

El pueblo armenio y la humanidad no pueden -y tampoco quieren- permitir semejante genocidio.

Los siguientes hechos tienen justamente alarmados a los armenios del mundo:

• Armenia está ahora sufriendo un bloqueo económico impuesto por el gobierno de Azerbaidjan - el abastecimiento de combustible ha sido cortado, trenes y transportes parados. Esto no condice con su muy querida fraternidad socialista e internacionalista.

• Cada día, un armenio es asesinado en Azerbaidjan y Nogorni Gharabagh. Esta no es la clase de seguridad que su Gobierno debe proveer a sus ciudadanos.

• 165.000 armenios de Nogorni Gharabagh -80 % de su población- son constantemente atacados por grupos de patoteros azeríes, asesinados, golpeados, torturados. Este no es el camino del Soviet con respecto a los derechos humanos de sus ciudadanos.

• Docenas de casas prefabricadas donadas por el pueblo de Checoslovaquia a los sobrevivientes del terremoto, fueron casi totalmente destruídas sobre los trenes que cruzaban el territorio azerbaidjano. Esta no es conducta propia del pueblo de la Unión Soviética.

• Las transmisiones de televisión de Nogorni Gharabagh son repetidamente interrumpidas por los azeríes, con la connivencia del gobierno de Azerbaidjan. Convoyes de trueque y vehículos que desde Armenia entran en la región, son constantemente atacados por bandas de azeríes armados, causando muertes y heridas a la gente, destruyendo alimentos y materiales de construcción. Y esto sucede en un pequeño territorio que patrullan cerca de 6.000 hombres de la fuerza de seguridad del Ministerio del Interior. ¿Cómo es posible que ocurran estas cosas?

• Tres altos comandantes de esas tropas fueron tomados como rehenes por multitudes azeríes, durante la última semana en Shushí. Estos comandantes, presumiblemente, actuaban cumpliendo órdenes recibidas desde Moscú cuando cedieron a las demandas terroristas. Usted y su Gobierno, Sr. Presidente, han establecido un peligroso y condenable precedente.

Señor Presidente:

Su silencio y falta de una acción firme, ha contribuído grandemente a este trágico estado de cosas en la Transcaucasia. Los principios de su muy aplaudido programa de democratización y apertura, no ha sido puesto en práctica en el caso de rectificar la histórica injusticia perpetrada contra el pueblo armenio de Nogorni Gharabagh en 1923 por José Stalin.

En sus relaciones con el crimen y otras injusticias cometidas por Stalin, Usted aparece recomendando coraje, sentido de justicia y respeto por los derechos humanos. Todavía a Usted le ha faltado -el incluír en su programa que lo abarca todo- la difícil situación del pueblo de Nogorni Gharabagh.

Por qué?

Por qué su Inteligencia permite la perpetración de esta horrible injusticia? La única salida de la presente crisis es una SOLUCION POLITICA -la reunificación de Nogorni Gharabagh con Armenia. **Esto no es revanchismo. La antigua Artsaj fue parte integrante de Armenia durante 3.000 años, y sufrió la tragedia de la separación causada por la perfidia de Stalin en 1923. Este fue un acto político; y es su deber corregir este monumental error.**

La debida justicia debe prevalecer, Sr. Presidente. La antigua y sagrada tierra de Artsaj debe ser restituída finalmente a Armenia, y así los pueblos del mundo podrán creer en su sinceridad cuando expone los principios de apertura y democracia.

Nosotros todavía creemos en la sinceridad de sus metas y apoyamos sus esfuerzos por lograrlas.

Comité Centra
ORGANIZACION DEMOCRATA LIBERAL ARMENIA

Artsaj podría ser otro Líbano

Sidorov dijo que Armenia y Azerbaidjan están al borde de la guerra

Moscú, 1º (AP) Valery Sidorov, miembro de la comisión del Kremlin que gobierna Artsaj, advirtió que la zona puede convertirse en "un Líbano doméstico" y que "han muerto cientos de personas en el último año y medio en enfrentamientos, pogroms y matanzas mutuas".

Hasta ahora, la información oficial indicaba que hubo más de cien muertos en combates entre armenios y azeríes. Sidorov no dio cifras ni detalles.

La comisión que integra asumió el control de Artsaj en enero, tras un año de disturbios en la zona y sus alrededores.

A pesar de la presencia de miles de tropas del Ministerio del Interior Soviético enviadas para restaurar el orden, Sidorov dijo que la situación es más tensa que nunca, con cada vez más ataques contra los soldados mismos.

"No pasa ni un sólo día y

Continúa en pág. 12

28 de Mayo de 1918
Fecha del restablecimiento de la Soberanía Armenia

La bandera tashnagtsagán ha sido roja, la del Partido Ramgavar azul y la del Partido Henchaguian roja.

Escribe
LENDRUSH JORSHUDIAN

Trad. BERG AGEMIAN

La verdad es el único criterio para la evaluación de los sucesos históricos. Sin embargo, en los años del culto a la personalidad la ciencia histórica ha sido una mera adaptación a los dogmas del stalinismo y a las exigencias de las circunstancias políticas. En tales graves condiciones la ciencia histórica del marxismo-leninismo comenzó, gradualmente, a ser objeto de la deformación. Así, el voluntarismo, el dogmatismo y el nihilismo vinieron a reemplazar los principios marxistas en el campo de la historiografía. **La historia del pueblo armenio se bastardeó indeciblemente.** Partiendo de consideraciones circunstanciales, se falsearon o se suprimieron de las páginas históricas todos aquellos episodios que en alguna medida tuvieron algo que ver con la actividad del Partido Tashnagtsagán. Especuiando con el hecho de que, durante 1918-1920, el gobierno de la República de Armenia estaba en poder del Partido Tashnagtsagán, identificaron infundadamente al Estado armenio, la bandera Tricolor y el escudo nacional con el partido dominante. Cuando es sabido que la bandera tashnagtsagán ha sido roja, la del partido Ramgavar Azadagan azul y la Henchaguian roja **(N. Stepanian, "Bandera y escudos armenios", pgs. 42, 44, 45, Beyrut, 1966).** Haciendo de la soberanía armenia, de su bandera Tricolor, de su escudo y del tashnagtsutiun todo uno, los ideólogos stalinistas, bajo condiciones de terror, privaron a los historiadores la posibilidad de estudiar esas cuestiones con la metodología marxista-leninista. Los análisis científicos fueron sustituídos por las difamaciones y las falsas rotulaciones. El oficialismo stalinista convirtió en sinónimos la soberanía armenia, la bandera Tricolor, el escudo y el Partido Tashnagtsagán.

El Partido Tashnagtsagan se aprovechó en la diáspora de las anticientíficas concepciones denigrativas de la historiografía stalinista y se apropió de la soberanía, de la bandera Tricolor y del escudo, con lo cual afianzó aún más sus posiciones en las comunidades armenias de los diversos países del exterior.

El 27º Congreso del PCUS, al proclamar la política de la reconstrucción, la democratización y la transparencia, creó condiciones propicias para reconsiderar las falsificaciones consentidas en la historia armenia y elucidar los importantes episodios históricos del pueblo armenio desde auténticos razonamientos de la ciencia histórica. Y uno de los importantes problemas que es preciso revisar radicalmente consiste en la evaluación de la cuestión de la soberanía armenia de 1918-1920, la bandera Tricolor y el escudo.

El pueblo armenio fue privado de su soberanía cerca de 600 años atrás. Durante seis siglos continuos el pueblo armenio llevó a cabo una heroica lucha de emancipación para obtener su independencia y para restablecer su soberanía nacional. La creación del Estado armenio fue producto de la victoriosa epopeya de Mayo de 1918. Las históricas batallas de Sardarabad, Pash Abarán y Gharakilisé fueron el cimiento de la soberanía armenia. A raíz de esas luchas el gobierno turco se vio obligado a avenirse con la realidad del restablecimiento del Estado armenio. El renacimiento de esta soberanía era el gran triunfo del pueblo armenio, el día anhelado. El 28 de Mayo de 1918, sobre una pequeña extensión de la Armenia histórica, se restableció la soberanía armenia. Por lo tanto, ESE DIA HISTORICO DEBE RECORDARSE COMO FIESTA NACIONAL.

En los años del culto a la personalidad la situación creada no ofrecía a los historiadores armenios la posibilidad de indagar sobre esos problemas y de manifestar la verdad histórica. Tras el mencionado Congreso del PCUS, los historiadores armenios, fundamentándose en testimonios irrefutables, demostraron que las victorias obtenidas en las heroicas batallas de Mayo pertenecen no sólo al Tashnagtsutiun, sino a todo el pueblo armenio, a todas sus capas sociales y a todos sus partidos políticos.

EL DESARROLLO OBJETIVO DE LOS SUCESOS HISTORICOS, LA LUCHA HEROICA DEL PUEBLO ARMENIO EN GENERAL, CONCLUYERON EN EL RESTABLECIMIENTO DE LA SOBERANIA ARMENIA.

Al analizar este problema hay que tener en cuenta también la verdad indiscutible de que, tras la caída de Alexandropol, el desalentado Partido Tashnagtsagán había resuelto entregar sin lucha Ereván a los turcos, y trasladar las tropas armenias a la meseta de Godaik y a la zona del lago Seván. Sin embargo el pueblo salió al combate, arrastrando a todas las alicaídas fuerzas.

Así, pues, la renacida soberanía armenia se debe incluso, en primer término, a la heroica lucha del pueblo armenio.

En la sesión dedicada al problema de la disolución del SEIM de Transcaucasia, el Partido Tashnagtsagán se manifestó contrario a la idea de la creación de las repúblicas independientes. El tashnagtsutiun, por supuesto, era partidario por principio de la independencia, sin embargo, en dicha circunstancia, cuando Azerbeidjan tenía como apoyo a Turquía, y Georgia a Alemania, Armenia quedaba completamente sola en la lucha contra las fuerzas turcas. He ahí por qué no se consideraba conveniente la independencia. Hay que tener en cuenta también la circunstancia de que, según los documentos de ese período, el Partido Tashnagtsagán defendía el punto de vista según el cual la Armenia occidental debía ser independiente, y la Armenia oriental formar parte de Rusia, con autonomía interna propia.

El desarrollo de los sucesos históricos, la heroica lucha del pueblo armenio en general, con independencia del tashnagtsutiun en determinados casos, concluyeron en el restablecimiento del Estado armenio.

Al analizar el problema de la evaluación de la soberanía armenia de 1918-1920, debemos diferenciar la soberanía del gobierno. La creación de la soberanía de Mayo de 1918 era el corolario de seis siglos de lucha del pueblo armenio, el renacimiento del antiquísimo Estado nacional armenio. El tashnagtsutiun, que entonces era el partido más poderoso en la realidad armenia, pudo tomar posesión del gobierno del nuevo Estado.

Sin embargo, en el caso que nos ocupa nos referiremos no a la política de tal o cual partido en el mando del gobierno, sino a la esencia clasista de la soberanía armenia. Y el Estado armenio de 1918-1920 era, en su esencia, burgués democrático. Armenia era una república parlamentaria. Por un lado, como Estado burgués democrático, implementaba medidas socio-económicas burguesas, y por el otro, dirigía la lucha de liberación nacional del pueblo armenio contra los opresores turcos. Si bien las medidas socio-económicas que se determinaban tenían carácter clasista, empero, la lucha de liberación nacional era, esencialmente, de carácter popular.

Al ligar la histórica creación de un Estado armenio tan complejo y contradictorio meramente con el Partido Tashnagtsagán, cometemos con ello una falta contra la verdad histórica.

Así como en el pasado la historiografía armenio-soviética desechó durante décadas las heroicas luchas de Mayo desde puntos de vista falsos y anticientíficos, también hoy debemos rechazar los dogmatismos y los estereotipos que aún subsisten con respecto a la soberanía armenia. Lo exigen la verdad histórica y los intereses nacionales del pueblo armenio.

Con el nuevo Estado armenio se constituyó el primer Parlamento de Armenia, denominado Asamblea de Armenia, y se formó un gobierno con sus correspondientes ministerios. La República de Armenia tenía un ejército de diez mil hombres, bandera nacional y escudo. La República de Armenia tenía sus representantes diplomáticos en los Estados Unidos de América, en Italia, Francia, Japón, Persia, Georgia, Azerbeidján y otros países. El gobierno de Rusia soviética designa el 28 de julio de 1920 a *P. Letrán* como enviado plenipotenciario en Armenia. En el mandato conferido a Letrán, y que lleva la firma de Lenin, se lo acredita con plenos poderes para negociar el armisticio y un Tratado de reconciliación con el gobierno de la República de Armenia.

En los años del culto a la personalidad, pisoteándose los principios elementales de la ciencia, la historiografía armenio-soviética había eliminado de la República de Armenia de las páginas de la historia. Durante décadas los historiadores trataban de demostrar que en 1918-1920 no había existido un Estado en Armenia.

El nuevo Estado armenio, naturalmente, debía crear su bandera nacional. A fines de julio de 1918 el Parlamento asistió al informe del renombrado armenólogo Stepan Maljasian, quien expuso sobre la enseña armenia, y tras examinar detalladamente las cuestiones relativas a la forma y a los colores de la misma,

ESTABLECIO COMO BANDERA NACIONAL ARMENIA LOS COLORES ROJO, AZUL Y ANARANJADO,

en bandas horizontales. La confirmación definitiva de la bandera debía llevarla a cabo la Asamblea legislativa, la sancionaría tras la unificación de las dos fracciones de Armenia (L. Stepanian, obra citada, pág. 471).

Continuará

Actuaciones del Coro "Shnorhalí"

XII Fiesta Nacional del Inmigrante

Auspiciada por la Subsecretaría de Cultura de la Provincia de Buenos Aires y por la Municipalidad de Berisso, la XII fiesta nacional del inmigrante se llevó a cabo en la ciudad de Berisso el 16 de setiembre pasado. Allí, el Coro "Shnorhalí" tuvo a su cargo poner una importante cuota del canto y el sentir armenios.

Con una preparación vocal esmerada y desarrollando un impecable trabajo de conjunto, el Coro interpretó obras de Gomidas, Hakimian, Atayian, Sarkissian, Palma, Boero, representando una vez más muy dignamente a la colectividad armenia de la Argentina, y enlazando el arte musical armenio con manifestaciones culturales de Grecia, Polonia, España, Italia, Yugoslavia, Lituania y Ucrania.

25° Aniversario de la Iglesia Surp Hagop

También aquí, y accediendo a la invitación especial formulada por la Comisión de la Iglesia Surp Hagop, con motivo de sus Bodas de Plata, el Coro Shnorhalí se presentó en esta celebración el pasado 10 de setiembre, ofreciendo un concierto litúrgico preparado para dicha ocasión. La feligresía reunida en la hermosa capilla de Valentín Alsina, supo valorar la dedicación, preparación y brillante interpretación de hermosos sharagan de nuestra liturgia, que ofreció el Coro "Shnorhalí" que, bajo la dirección de la Profesora Diana K. de Sarafian puso singular brillo a esta conmemoración alegrando a todos los presentes.

Yelanguezian becado por Armenia

Juan Yelanguezian, nuestro conocido musicólogo, escritor y poeta, partió el 2 del corriente rumbo a Erevan, becado por el Comité de Relaciones Exteriores de Armenia con la Diáspora, para cumplir estudios superiores de composición musical en el Conservatorio Gomidás de Erevan, a la vez que continuar sus trabajos de investigación musicológica.

Juan Yelanguezian, quien estudiara con el Profesor Roberto Caamaño, con Guillermo Graetzer, en la Argentina, y nada menos que con Eduard Mirzoian en Armenia, ha sido reiteradamente premiado en Música y Poesía, y su vasta y calificada obra es aplaudida por los públicos de Norte y Sud América a medida que es conocida, hallándose actualmente en una etapa de particular difusión.

Asimismo, Juan Yelanguezian enviará para nuestros lectores la más interesante información que pueda lograr sobre la actualidad en Armenia.

El Coro "Arax" homenajea a los pueblos solidarios

Bajo el auspicio de la Institución Administrativa de la Iglesia Armenia y con la participación de las diferentes Asociaciones de nuestra comunidad, el Coro "Arax", con la dirección del maestro Jean Almouhian, ofrecerá el 1° de Diciembre próximo un concierto extraordinario que, bajo el lema **"Un Homenaje a los Pueblos Solidarios"**, destinará la totalidad de su recaudación a engrosar los fondos en beneficio de las víctimas del terremoto de Armenia. Trágica circunstancia que no debe caer en el olvido, ya que sus efectos devastadores necesitarán por muchos años del mayor esfuerzo y la mejor voluntad para paliar, al menos las urgencias materiales que nuestros hermanos están padeciendo. El Auditorio Nuestra Señora de la Misericordia será el escenario de presentación del Coro "Arax" y un oportuno programa -que reúne siete idiomas- simbolizará un lazo de confraternidad entre los pueblos del mundo que acudieron en ayuda, desde todos los puntos del Universo, a la hora en que la naturaleza azotaba con toda su furia distintas regiones de Armenia.

El motivo es más que suficiente para aunar los esfuerzos de esta comunidad, mediante su presencia y el aporte de donaciones que se recibirán para tal fin y a cuyo efecto ha iniciado su campaña la Comisión Organizadora del evento, no dudando de que los diferentes sectores sumarán su apoyo, ya que nadie puede sentirse exento de esta colaboración.

Vahan Kalfaian Arto Kalciyan
Secretarios

U. G. A. B.

ARMENIA 1322 - BS. AS.

773-2820 y 771-6500

Mes de la Cultura Armenia

Organizada por la Comisión de Damas de la Unión General Armenia de Beneficencia y con la participación de las Comisiones de Damas de la colectividad argentino-armenia, el

6 de Octubre, a las 20 hs.

tendrá lugar, en el Auditorio Gulassarian la disertación que compartirán la Dra. Lucía Dumanian, la Lic. Isabel Djeredjian, la Profesora Nélida Bulgurdjian y el Dr. Pascual Ohanian.

El tema versará sobre:

LA INJUSTICIA Y EL DESARRAIGO Y SUS CONSECUENCIAS SICOEMOCIONALES

El acto será en Armenia 1322, con entrada libre.

Comision de Damas

- Fecha Reservada -

Cena Anual 18 de Noviembre de 1989

Consultas y Reservas:
Armenia 1322 - TEL. 773-2820

Cenas de los viernes

Promoción 1990

Los padres y madres de alumnos de esta promoción del Instituto Marie Manoogian, han tomado a su cargo las tradicionales "Cenas de los viernes", con la coordinación general del conocido gourmet Nubar Barssamian.

Se invita a todos cuantos quieran disfrutar de los más deliciosos platos armenios.

Asesoria técnica en riesgos industriales y contratación de seguros generales

ATENCION ESPECIAL A LA COLECTIVIDAD ARMENIA

SEGUROS GENERALES LAMAS

Bme. Mitre 777 7° B. Capital
TE. 49-1942/1886

Julia Alsogaray hablará en el almuerzo de la Cámara Argentino-Armenia

El jueves 19 de octubre, a las 12,30, la Cámara Argentino-Armenia reanudará sus almuerzos empresarios. En esta oportunidad la reunión tendrá lugar en el restaurante "Fundación Arzoumanian", Armenia 1366 de esta Capital. Allí, la interventora de EnTel, Ing. María Julia Alsogaray, hablará sobre **"Perspectiva de la política de privatización en la Argentina"**. Las reservas pueden solicitarse al 322-5573.

Armenia al Día

Cultura con el nombre de Aznavour

En la ciudad georgiana de Akaltsije, poblada por armenios y que fuera lugar de origen de los antepasados de Charles Aznavour, acaba de fundarse una filial de la Sociedad Cultural Benéfica Armenia, a la que se dio el nombre del artista.

La mayoría de los armenios residentes se hizo presente en la inauguración de la filial de esta Sociedad, manifestando su deseo de unirse en una única aspiración de fortalecer y acrecentar la amistad tradicional entre los pueblos armenio y georgiano, que en estos días y por los acontecimientos vividos han adquirido nuevo contenido.

Jor Virab. Sitio donde San Gregorio permaneció cautivo durante 13 años.

Exposición infantil en Kiev

Bajo el título **Estamos Vivos** acaba de inaugurarse en Kiev, capital de Ucrania una Exposición de Dibujos Infantiles preparados por alumnos de la destruída escuela de pintura de Leninakán.

Los sesenta diujos expuestos, que expresan la tragedia sufrida por estos niños, no pueden dejar indiferente a nadie, pues la mayoría de ellos pintan los trágicos momentos vividos por el alumnado de esta casa de estudios.

La recaudación que se obtenga con esta exposición habrá de destinarse a la restauración de la Escuela de Pintura de Leninakán.

Película sobre una novela de Kochar

Frunze Dovlatian acaba de filmar, en los Estudios Armenfilm, su nueva película titulada Toska (Tristeza), basada en la novela homónima del clásico de la literatura nacional Hrachia Kochar.

La película narra los sufrimientos de personas inocentes bajo la represión del régimen stalinista. Uno de ellos es un campesino llamado Arakel, papel que fue adjudicado a Rafael Atoian, un famoso pintor erevanés.

El autor de la película dijo que adaptó esta novela al cine porque consideró que "todos nosotros necesitamos estar concientes de la tragedia vivida por nuestro pueblo en aquellos tiempos".

Donación de la Iglesia Armenia de EE.UU.

En la ciudad de Stepanaván, totalmente destruída por el terremoto, habrán de construirse 500 departamentos, mas establecimientos culturáles y sanitarios, con el dinero recaudado entre la feligresía de la Iglesia Apostólica Armenia de los Estados Unidos.

El Arzobispo Monseñor Torkom Manukian, jefe de la Iglesia, dijo que los creyentes quieren ver una Armenia floreciente con sus heridas totalmente cicatrizadas y afrontando el futuro con fe y esperanza.

Observatorio antiguo entre las montañas

Los científicos consideran que unas columnas de piedra descubiertas en las montañas de Armenia, no lejos de la ciudad de Sisian, son restos de un antiguo observatorio.

Algunos de los ídolos que allí se encuentran tienen orificios en su parte superior, aparentemente para observar los astros celestes. Es posible que este inédito laboratorio astronómico sea uno de los primeros intentos de los seres humanos para domar a las fuerzas de la naturaleza por medio de la magia.

Aunque muchos otros observatorios antiguos fueron descubiertos en Armenia, este monumento de Sisian no tiene similares y es, sin duda, un producto del genio humano que espera ser investigado más a fondo.

Reconstrucción de un pueblo en sólo seis meses

La aldea armenia Dzorashen, totalmente destruída por el reciente terremoto, acaba de ser reconstruída. Para ello los obreros de Ucrania que se ocuparon de este trabajo necesitaron sólo seis meses en vez de los dos años programados.

Las nuevas casas son de concreto monolítico y, además de bonitas son muy seguras. Durante la ceremonia inaugural, sus constructores entregaron las llaves de los departamentos a los adjudicatarios.

Sociedad de Cultura Armenia en Estonia

En Tallín, capital de la Estonia soviética, acaba de fundarse una sociedad de cultura armenia. La organización tiene por objeto educar a los niños armenios allí residentes de acuerdo con el espíritu tradicional armenio. Para ello, en las escuelas se organizaron clases dominicales para el estudio del idioma y la literatura armenios.

Protesta azerí en Bakú

Moscú, 3 (AP) Cientos de miles de azeríes marcharon por las calles de Bakú pidiendo que se termine, de inmediato, la injerencia de Armenia en Gharabagh.

En la manifestación, que fue organizada por el Frente Popular, se exigió al gobierno de Moscú la devolución a Azerbaidjan de la administración del montañoso Gharabagh, actualmente en manos de representantes de Moscú. Asimismo, se amenazó con un paro general de actividades si sus reclamos no eran atendidos.

La situación de la mayoría armenia en Gharabagh ha empeorado últimamente, ya que la región está bloqueada por los azeríes. Los pocos accesos que aún pueden usarse están controlados por tropas del Ministerio del Interior Soviético, a fin de asegurar el abastecimiento, cosa que no siempre se logra.

Navasart

Genio armenio, en estos días soleados
de Navasart,
renace de las ruinas y toma tu gloriosa
lira.

En nombre de la fuerza, en nombre de la belleza,
entra en la pagoda de los dioses,
antorcha en mano, de altar en altar,
esparce sangre y fuego.

Y eleva hasta los senos de la diosa Anahid,
tu copa de grana,
luego, viértela sobre el corazón de los poetas inmolados;
viértela.

Porque nosotros, en nombre del amor, del semen,
nosotros, tus augustos hijos,
del mármol virgen de tu antigua raza,
hemos de forjar una **Nueva Aurora.**

Daniel Varuyan
Trad. Jorge Sarafian

El Presidente Menem y el liberalismo en el pensamiento de Guy Sorman

Cuando hace poco tiempo estuvo en Buenos Aires, el ensayista y pensador Guy Sorman tuvo para el diario La Nación significativos conceptos sobre el liberalismo y el presidente Menem, que entendemos conviene difundir.

- Sus visitas a la Argentina parecen ya clásicas. Su auditorio cada vez más grande, incluía esta vez una visita al Presidente de la Nación. ¿Qué es lo que cambió en la Argentina, para un observador externo, desde la primera vez que usted llegó a Buenos Aires?

- Un estado de espíritu diferente respecto del liberalismo. La primera vez que tomé contacto con la Argentina fui recibido como un diablo. Hoy, diría que soy casi resptable. Esto es así porque en ese período las ideas liberales parecen perder, por fin, esa idea de conservadorismo elitista que tenían en la Argentina. Yo no creo que todo el mundo se haya vuelto liberal, pero sí percibo que en la actualidad todos los argentinos han comprendido dónde está el problema del país -en la hipertrofia del Estado-, y eso es algo propio de la esencia del análisis liberal.

Eso en cuanto a las ideas. En segundo lugar, no menos importante, ha retrocedido mucho el clima de guerra civil, de enfrentamiento entre sectores, que era notorio años atrás.

- ¿Qué impresión tenía del candidato Menem, antes de las elecciones del 14 de mayo, desde el punto de observación europeo?.

- Confieso que estaba muy inquieto por el retorno del peronismo al poder. A pesar de que gente como Carlos Grosso o Domingo Cavallo me habían hablado mucho de la profunda renovación peronista, yo subestimé la dimensión de ese cambio. Mi error, como el de muchos europeos, fue el de creer que las mayores posibilidades de renovación se encontraban en el radicalismo, y en la práctica sucedió exactamente al revés.

Eso sí, nunca caí en la trampa de una hostilidad a Menem como la de muchos periodistas franceses o ingleses que lo criticaron en forma degradante sin ni siquiera conocerlo. Lo presentaban como un bailarín de tango, a lo cual yo respondo: Más vale ser un bailarín de tango y tener ideas en la cabeza que ser un atildado funcionario de traje gris y no tener ninguna idea. Está claro que Menem no es un conformista, y yo me pregunto: ¿cuál es la ventaja de ser un conformista?

- ¿Qué conclusiones extrajo de un encuentro con Menem en esta visita a Buenos Aires?

- Lo principal es que me parece advertir en Menem una gran determinación y un nuevo realismo para enfrentar la situación. Lo veo capaz de resistir las presiones externas, sindicales o empresariales, aún si su nivel de popularidad desciende como pasa inevitablemente cuando transcurre tiempo en el poder. No creo que sea un demagogo de tipo clásico, sensible al humor masivo. Le gusta el éxito pero prefiere alcanzarlo en el largo plazo y no ya mismo.

¿Cuáles fueron los temas centrales de la conversación?

- Dos cosas que son, evidentemente, sus principales preocupaciones: la voluntad de poner término a las consecuencias de la guerra civil que hubo en la Argentina, y su convencimiento respecto de que no hay solución económica real si no se hace la reestructuración del sector público. Creo que tiene una postura valiente y despojada de revanchismo, al proponer un indulto. También hablamos sobre el matiz importante de dejar en claro a la sociedad que si bien es el momento del perdón, no hay que olvidar, porque sería trágico. En esa idea de cerrar un capítulo histórico, sin embargo, creo que hay una muestra importante de su voluntad de iniciar una nueva etapa sin sectores excluídos. Por eso ha elegido colaboradores extrapartidarios que simbolizan el fin de la exclusión. En ese aspecto me parece un hombre más democrático que Alfonsín, para quien ciertos adversarios estaban absolutamente excluídos de su esquema.

¿Se habló en el encuentro de las ideas liberales?

- Yo le pregunté qué entendía él por peronismo. Menem me respondió que la filosofía se resume en la dualidad humanista y cristiana. "Entonces yo soy peronista -le respondí- porque me siento perfectamente a gusto con las dos referencias". Pero eso es, evidentemente, demasiado amplio. Faltan los elementos más ligados a la realidad de todos los días en lo cual el liberalismo tiene mucho que decir. Yo creo que Menem ha comprendido la coherencia del discurso liberal y la ha incorporado. Una vez que un político o un pensador atrapa ese discurso, la seducción es muy fuerte, precisamente por la coherencia del conjunto de ideas. Pero subsiste siempre el problema mayor: aún estamos en el discurso: ¿cómo y con quién se van a hacer las cosas?

En varios de sus discursos recientes, Menem se ha referido a la "economía popular de mercado". ¿Coincide con la fórmula?

- Perfectamente. Se trata de una expresión con buen contenido pedagógico, un elemento de importancia cuando se trata de explicar las ventajas de ciertas opciones económicas básicas. Ludwig Erhard, en la Alemania de postguerra, acuñó la idea de la economía social de mercado. Se puede hablar de una economía popular de mercado, que en el fondo es lo mismo, ya que una economía de mercado es, por definición, popular, ya que todo el pueblo participa de ella. La que no es popular es la economía burocrática que impera aún en la Argentina, dominada por la burocracia del Estado y de muchas empresas que trabajan protegidas por el Estado sin verdaderas reglas de mercado. En ese esquema se benefician los miembros de esas burocracias -la estatal o la privada- pero queda afuera el grueso de la población. Desgraciadamente, todavía hay gente en el mundo que cree que la economía de mercado es injusta porque deja que los precios los fije el mercado. No se dan cuenta de que es mucho más injusta la economía burocrática que establece el privilegio de ciertos sectores reducidos en desmedro de la gran mayoría.

¿Qué diferencia a la Argentina de otros países de América Latina en la evolución del liberalismo?

- La verdad es que no se puede hablar de la Argentina como parte de América Latina. Basta venir desde Brasil para tener la sensación de que uno cambia de continente. Pero en cambio sí aparecen en la Argentina problemas parecidos a los de otros países de América Latina, como la corrupción burocrática, por ejemplo, que son problemas propios de un sistema político-económico más o menos parecido en toda América Latina aunque la Argentina sea diferente en otros aspectos. Creo que la percepción de la gravedad de esos problemas ligados al estatismo es lo que ha generado este resurgimiento del liberalismo en muchos países de América Latina.

-¿Qué diferencia a un liberal latinoamericano, digamos un liberal por reacción contra la pobreza y el estancamiento, de un liberal europeo ayudado por la facilidad de obtener las ventajas del sistema liberal vigente desde hace varias décadas.

- No creo que haya muchas diferencias. Se trata de una idea capaz de ser universal. Cada año, en la reunión de la Sociedad Mont-Pélérin, se discute sobre hasta dónde ser liberal sin transformarlo en dogmatismo. En ese terreno, suelo ver algo sorprendente: los liberales más dogmáticos suelen ser precisamente los latinoamericanos, que vienen de países muy poco liberales en su estructura político-económica. En Europa, los menos dogmáticos somos probablemente los franceses, debido a la gran influencia ejercida por el pensamiento de Raymond Arón. Pero insisto en que el liberalismo es una idea universal, principalmente porque es neutra respecto de las religiones. Se puede ser católico y liberal, protestante y liberal, judío y liberal, y agnóstico y liberal. La religión puede quedar de lado, lo cual es importante.

¿Cuán fuerte es el resurgimiento de las ideas liberales en el mundo? ¿Puede ser acaso una moda pasajera, aunque ya lleva más de una década en Europa y en los Estados Unidos?

- Creo que, al menos, es el fenómeno de una generación. Fue la forma de expresión de muchos intelectuales que advirtieron el agotamiento de otras ideas y que, especialmente, abandonaron el atractivo del positivismo pero sin querer dejar de influir el mundo. Hay una síntesis de ciencias modernas y liberalismo que funciona adecuadamente. Diría, un poco en broma, un poco en serio, que finalmente Dios y la Libertad resisten a todas las ciencias modernas.

Después de muchas experiencias fracasadas, Dios subsiste... y el liberalismo también.

Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան Նամակը Միխայիլ Կորպաչեւի՝ Արցախի Նորագոյն Կացութեան Առթիւ

Մեծայարգ Տիար Միխայիլ Կորպաչեւ
Նախագահ Խորհրդային Միութեան
Գերագոյն Խորհուրդի
Մոսկուա

Մեծարգոյ Տիար Նախագահ,

Հայկական եւ Ատրպէյճանական Խորհրդային Ընկերվարական Հանրապետութիւններուն միջեւ լարուածութիւնը հասած է այնպիսի աստիճանի մը, ուր երկու երկիրներու բնակիչները իրենք զիրենք կը գտնեն աղիտաւոր պատերազմի մը եզրին։ Ազէտ՝ որ շրջանը կրնայ վերածել նոր Լիբանանի։

Բոլոր տեղեկութիւնները կը յուշեն թէ Լեռնային Ղարաբաղի բնակչութեան ծրագրեալ կոտորածը վերահաս է։ Վիթխարի պատուհասի մը ուրուականը կը թեւածէ այդ պաշարեալ երկրին վրայ։ Ձեզի կը դիմենք անյապաղ միջամտելու եւ կասեցնելու այս անողոքելի յառաջխաղացումը դէպի ողբերգութեան անդունդը։

Պրն. Նախագահ, Դուք եւ Ձեր գլխաւորած կառավարութիւնը ծունր ամուն Լեռնային Ղարաբաղի համար մասնաւոր կառավարող մարմին մը կազմութենէն եւ այդպիսով պատմականօրէն հայկական այդ մարզը Մոսկուայի ուղղակի հակակշռին ներքեւ դրուելէ ի վեր պահած էք անբացառելի լռութիւն մը։

Այսօր Լեռնային Ղարաբաղը ամբողջովին շրջապատուած է ազերի զինեալ յորդաներով, որոնք պատրաստ են ներխուժելու այդ շրջանը եւ բազմապատիկ կրկնելու 28 Փետրուար 1988–ին Ատրպէյճանի Սումգայիթ քաղաքին մէջ անմեղ հայերու դէմ գործադրուած ջարդը։ Ջարդ մը, Պրն. Նախագահ, զոր կիրարկողները տակաւին անպատիժ կը շրջագային այդ քաղաքին փողոցներուն մէջ, միշտ պատրաստ՝ կրկնելու իրենց ոճիրը։

Հայ ժողովուրդն ու մարդկութիւնը չեն կրնար արտօնել եւ պիտի չարտօնեն նման կոտորած մը։

Հետեւեալ դէպքերը ահազանգի մատնած են հայութիւնը աչխարհով մէկ.–

• Հայաստանը ներկայիս կը դիմագրաւէ Ատրպէյճանի կողմէ պարտադրուած տնտեսական օղակում մը.– գադրած է վառելանիւթի հոսքը եւ կանգ առած են երկաթուղիները ու փոխադրամիջոցները։ Ասիկա չէ՛ Ձեր ջատագոված միջազգայնականութիւնն ու ընկերվարական եղբայրութիւնը։

• Ամէն օր հայ մը կը սպանուի Ատրպէյճանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ։ Ասիկա չէ՛ այն կարգի ապահովութիւն, զոր Ձեր կառավարութիւնը պարտի հայթայթել իր քաղաքացիներուն։

• Լեռնային Ղարաբաղի 165,000 հայութիւնը, –80 տոկոսը մարզին բնակչութեան,– տեւապէս կ'ենթարկուի ազերի յեղուզակներու յարձակումներուն, կը սպանուի, կը խոշտանգուի եւ կը չարչարուի։ Ասիկա չէ՛ այն եղանակը, որով խորհրդային քաղաքացիներ պարտին յարգել մարդկային իրաւունքները։

• 1988–ի Դեկտեմբերի երկրաշարժէն վերապրողներուն նուիրուած տանութականներով չեխոսլովաքեան կանխակառուցեալ տուներ համարեա ամբողջովին պաշտպանելու համար Ատրպէյճանական տարածքէն անցնող գնացքներու վրայ։ Ասիկա չէ՛ այն կերպը, որով մարդիկ պարտին վարուիլ Խորհրդային Միութեան մէջ։

• Լեռնային Ղարաբաղի մէջ պատկերասփռային հաղորդումները հեռուղականօղին խանգարուած են ազերիներու կողմէ՝ ատրպէյճանական կառավարութեան աչխատմով։ Հայաստանէն այդ շրջանը գացող կառամբեր եւ ինքնաշարժներ կանոնաւորաբար ենթարկուած են յարձակումներուն ազերի զինեալ յոկատներու, որոնք պատճառած են մահեր, վիրատրած են բազմաթուականեակ մարդիկ եւ փճացուցած են կերակրեղէն ու չինարեղէնի ծանրաբեռնուած բեռնատարներ։ Եւ այս բոլորը կը պատահին փոքր հողաշերտի մը մէկ ուր մաս նիւթեր։ Եւ այս բոլորը կը պատահին փոքր հողաշերտի մը մէկ ուր մաս 6,000 ներքին ապահովութեան ուժեր տեղադրուած են...։ Ի՞նչպէս կարելի է հանդուրժել նման կացութեան մը։

• Այդ ուժերու երեք բարձրաստիճան հրամանատարներ Շուշիի մէկ, անցեալ շաբաթ, ազերի ամբոխին կողմէ վար դրուած են իբրեւ պատանդ։ Այդ հրամանատարները, հանանաբար Մոսկուայէն տրուած հրահանգներու համաձայն, տեղի տուած են ահաբեկիչներու պահանջներուն։ Դուք եւ Ձեր կառավարութիւնը, Պրն. Նախագահ, հաստատած էք վտանգաւոր ու դատապարտելի նախընթաց մը։

Պրն. Նախագահ,

Ձեր լռութիւնն ու հաւտու կարգադրութեան ամբողջական բացակայութիւնը մեծապէս նպաստած են Ադրկովկասի մէջ այս ողբերգական կացութեան ստեղծումին։ Ռամկավարացումի եւ հրապարակայնութեան Ձեր ողջունելի ծրագրին սկզբունքները գործի չեն վերածուած 1923–ին Ժողջ Ստալինի կողմէ Լեռնային Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչութեան դէմ գործադրուած պատմական անարդարութիւնը սրբագրելու ուղղութեամբ։

Դուք խիզախ, արդարակորով ու մարդկային իրաւունքները յարգող կեցուածք դրսեւորեցիք Ստալինի գործած ոճիրներն ու այլ անարդարարութիւնները դատապարտելու մէջ։ Բայց ձախողեցաք Ձեր համապարփակ ծրագրին մէջ նկատի առնելու Լեռնային Ղարաբաղի հայոց կամքը։

Ինչո՞ւ։

Ինչո՞ւ գիտակցաբար թոյլ կու տաք գործադրութիւնը ահաւոր անարդարութեան մը։ Ներկայ տագնապէն դուրս գալու միակ ուղին ԻՆՔՆԱԻՐԱԿԱՆ լուծումն է՝ Լեռնային Ղարաբաղի վերամիացումը Հայաստանի։ Ասիկա վրէժխնդրութիւն չէ։ Հին Արցախը Հայաստանի անբաժանելի մասնիկը եղած է 3,000 տարիներ շարունակ, եւ ճաշակած է Ստալինի նենգութեամբ 1923–ին գոյատած բաժանումի ողբերգութիւնը։ Անորը քաղաքական աքթ մըն էր. այդպէս պէտք է ըլլայ նաեւ Ձերը՝ դիմադարձելու հսկայ սխալի մը։

Թո՛ղ արդարութիւնը վերահաստատուի, Պրն. Նախագահ, Թո՛ղ Արցախի հնամենի եւ սրբազան հողը վերջապէս միանայ Հայաստանի, որպէսզի համայն աչխարհի մարդիկ վերստին հաւատան Ձեր անկեղծութեան՝ երբ չեչտէք ռամկավարացումի եւ հրապարակայնութեան սկզբունքները։ Մենք տակաւին կը հաւատանք Ձեր նպատակներուն անկեղծութեան եւ զօրավիզ կը կանգնինք զանոնք իրագործելու Ձեր ճիգերուն։

Կեդրոնական Վարչութիւն
Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան

18 Սեպտեմբեր 1989

Թ.Մ.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան Դիմումը Կորպաչէվի

Թէքէեան Մշակ. Միութեան Ամերիկայի եւ Գանատայի Կեդրոնական Վարչութիւնը նամակ մը յղեց Խ. Միութեան նախագահ Միխայիլ Կորպաչէվի պահանջելով, որ անմիջական միջոցառումներ ձեռք առնուին պաշտպանելու համար Ատրպէյճանի եւ Արցախի հայութեան վտանգուած կեանքերը։

Նամակին մէջ կոչ կ'ըլլայ, որ խորհրդային ղեկավարը կյաւնոսթէն եւ Փերեսթրոյքայէն բխող ոգիով արդարութիւն ընէ հայ ժողովուրդին, ուղղելով պատմական սխալ մը, եւ վերամիացնելով Արցախը Հայաստանին։

Ամերիկայի եւ Գանատայի Թեմի Առաջնորդներուն Կոչը Ճեվարտնաձէի

Ամերիկայի եւ Գանատայի Հայց. Եկեղեցւոյ Թեմական Խորհուրդները եւ Առաջնորդները, Նիւ Եորքի մէջ հաւաքուած 14 Սեպտեմբեր 1989ին, իրենց ցաւը կը յայտնեն Լեռնային Ղարաբաղի մէջ տեղի ունեցող անմարդկային դէպքերու շարքին համար, որոնց դրդապատրուամներն են.–

– 200,000 հայ բաղաքացիներու արտաքսումը Ատրպէյճանէն.

– Լեռնային Ղարաբաղի տնտեսական պաշարումը, որ վնաս կը պատճառէ հայ բնակիչներուն.

– Ազերի զինեալ հրոսախումբերու յարձակումը՝ հայկական օգնութեան կառաշարներուն եւ Ատրպէյճանի անգէն հայութեան վրայ.

– Հայ տանի երկրաշարժէն աղիտահար եւ օգնութեան այնման կարօտ շրջաններուն համար իրեղէններու փոխադրութեան արգելքը։

– Բռնաբարումը եւ սպանութիւնը անպաշտպան հայերուն.

– Քանդումը հայկական տուներու եւ ինչքերու.

– Այս բոլորը՝ առանց որեւէ սեղմումի կամ պաշտպանական միջամտութեանը Ատրպէյճանական իշխանութիւններուն։

Ցարգանօք կը պահանջենք, որ Խորհրդային կառավարութիւնը ի շահ մարդկային բարօրութեան եւ արժանապատուութեան, առնէ անմիջական քայլեր պահպանելու համար կեանքը, հանգիստը եւ ինչքը Լեռնային Ղարաբաղի հայերուն, վերցնէ տնտեսական պաշարումը, վերահաստատէ փոխադրութեան ճամբաները Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ, ի խնդիր երկրաշարժի շրջանները օգնութեան շարունակումին, եւ ճանչնայ եւ յարգէ Լեռնային Ղարաբաղի հայոց մարդկային իրաւունքները։

ԹՈՐՈՄ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Առաջնորդ Արեւելեան Թեմի

ՎԱՉԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Առաջնորդ Արեւմտեան Թեմի

ՎԱԶԳԷՆ ԱՐՔԵՊՍ. ՊԷՇԻՇԵԱՆ
Առաջնորդ Գանատայի Թեմի

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Արցախի Հայութեան Երկիւղալից Կոչը

Ժամանակի թաւալքին հետ բարդացաւ Արցախի լուծման հարցը, իսկ Խորհրդային Միութեան ներքին խորովութիւններուն մակընթացութեան համապատասխան վտանգաւոր դարձաւ ինքնավար Մարզին հայ բնակչութեան առօրեայ կեանքը եւ ապրելու ֆիզիքական ապահովութիւնը: Դժուար չեղաւ անկէ անդին արցախեան տագնապին օղակածեւ ալիքաւորումը, որ վերջին շարաթներուն տարածուեցաւ եւ ընդգրկեց ամբողջ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի տարածքը: Այնքան, որ Հայաստանի քիւ մէկ դեկավարը՝ Սուրէն Յարութիւնեան 29 Օգոստոսին Երեւանի հեռատեսիլէն ստիպողական գտաւ ահազանգ մը հնչեցնել. *«Իրադրութիւնը չի կայացած է ... դարձած է օրհասական ... երկու ժողովուրդները կանգնած են առճակատման, ազգամիջեան պատերազմի սեմին»*:

Ազերիները սկսած էին իրենց հասկցած ձեւով ջանալ լուծել Արցախի հարցը: Մարզը կը մնար շրջապատուած· հայ անհատներու, տուներու եւ գիւղերու վրայ յարձակում, թալան, ըսպանութիւն եւ հոգեբանական մնայուն ճնշում առօրեայ ընթացիկ դէպքեր դարձան: Ազերիներ նոյնիսկ Հայաստանի սահմանէն ներս մտան արջառ գողնալու եւ հովիւ սպաններու դիտումով: Պաֆուի ազերի մտաւորականութիւնը, մոռնալով իր դերը եւ ասպարէզը, վերածուեցաւ հայերու դէմ զրպարտչական մեքենայի մը, որ «մի անգամ ընդմիշտ» աղաղակելէետեւ թէ «Ղարաբաղը ատրպէյճանական հող է եւ ոչ ոքի անկէ թիզ մը հող պիտի տանիմ», զօրակոչ կ'ընէր, որ ազերիները միացնեն իրենց «բարոյական, բաղաքական եւ ֆիզիքական ուժերը» հայհայելու համար «սեւ ուժերը» *(իմա՛ հայերը – Խ.)*, հետեւարար անհրաժեշտ էր որ «ստեղծուի կոմիտէ մը Ղարաբաղի օգնութեան»:

Ազերի «մտաւորականութեան» պակաս ձգածը ամբողջացուց ազերի «ակատեմական պատմագէտ» մը՝ Զիա Պունիաթով, որ գռեհիկ ձեւով յարձակում գործեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անձին դէմ Ակադեմիայի պաշտօնաթերթին իսկ սիւնակներէն:

«Մտաւորականներ», յանուն անվաեր «ժողովրդային ճակատ» կազմակերպութեան մը ոտքի հանեցին նաեւ ազերի ամբոխը, որ Պաֆուի կեդրոնական հրապարակին վրայ անարգել հաւաք կազմակերպելով, պահանջեց որ Արցախ վերադառնար Պաֆուի գերիշխանութեան ներքեւ: «Ճակատ»ը իշխանութիւններէն այժմ խոստում առած է որ պիտի օրինականանայ իր գոյավիճակը, ու մանաւանդ՝ Մոսկուայի մէջ Սեպտեմբեր 25-ին ծրագրուած Խորհրդային խորհրդարանին մէջ ան պիտի արծարծէ Արցախին վրայ Պաֆուի իշխանութեան վերահաստատման հարցը: Միւս կողմէ «ժողովրդային ճակատ»ը ազերի զինեալ երիտասարդներ կը ղրկէ Արցախ: Թրբական «Կիւնայտըն» թղթակիցը անցեալ շաբաթ Պաֆուէն վերադարձին կը գրէր, որ «Ազգային ճակատ»ը զօրակոչի կ'ենթարկէ երիտասարդութիւնը՝ կազմելու համար բանակ մը, որուն *«մէկ մասը արդէն իսկ սկսած է ղրկուիլ լեռնային Ղարաբաղ»*: Թղթակիցը կ'աւելցնէր որ վերամուտին պատճառով երիտասարդները ոռոճիկ Պաֆու եկան, *«զինուելէ ետք Ղարաբաղ դարձին»*:

Այս ամբողջ ծայր աստիճան վտանգաւոր իրադրութեան դիմաց Մոսկուա երկու դիրք բռնեց· Ներքին նախարարութեան ենթակայ մասնաւոր ուժերու քիւը աւելցուց Արցախի մէջ, անոնց երբեմ ամբողջովին կարենալու կամ ուզելու առաջքը առնել ազերի խռովարարներու եղեռնագործութիւններուն, ոչ ալ ապահովելու Հայաստան–Արցախ ճանապարհին երկայնքին մարդոց եւ ապրանքներու անվտանգ անցքը· միւս կողմէ, Մոսկուա պահեց կատարեալ լռութիւն մը, պայթուցիկ կացութեան մը դիմաց: Լռութիւն մը, որուն ամենէն պերճախօս օրինակն էր երկրին քիւ մէկ դեկավարին անքարբառ դիրքը հարցի մը հանդէպ, որ ան կը յայտարարէր – էր ժամանակին – թէ ծնունդն է անիրաւութիւններու կուտակումին:

Կարելի է անգամ մը եւս ենթադրել Արցախի հարցին հանգոյցի մը վերածուելուն պատճառի ետին թագնուած Մոսկուայի մեղսակցութիւնը, որուն մէկ դրուագը կարելի է նկատել Ջօրի Բալայեանի «Խորհրդային Հայաստան»ի Օգոստոս 8-ի համարին մէջ լոյս տեսած երկար գրութիւնը, ուր ան կը պատկերէ Գերագոյն Խորհուրդի ժողովասրահը: Նախագահութիւնը դասական հնարքի կը դիմէ – ձգձգել, խոստանալ, յետաձգել – որպէսզի Արցախի դժգոհ կացութիւնը պատկերող իր ելոյթը տեղի չունենայ:

Ահա այս ճգնաժամային՝ լինել–չլինելու վտանգին առջեւ է, որ Արցախի Ազգային Խորհուրդի նախագահութիւնը Սեպտեմբեր 4ին որոշեց դիմել ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին միջազգային զինեալ ուժեր պահանջելով իր փրկութեան համար: ՄԱԿի դիմումը կատարուած է Մոսկուա ուղղուած բազմաթիւ թախանձագին պահանջներէ ետք, երբ տեսնուած է որ *«երկրի ղեկավարութիւնը չրջանի բնակչութեան անվտանգութիւնը ապահովող միջոցների չի ձեռնարկում»*, մինչ կը *«հնչեն սումկայիթեան ցեղասպանութիւնը կրկնելու կոչեր, որոնք պաշտպանութիւն են գտնում Ատրպէյճանական Հանրապետութեան պաշտօնական շրջանների կողմից»*:

ՄԱԿի Ապահովութեան «ուժը» ծանօթ է բոլորիս: Բացի Արցախի ճգնաժամային կացութիւնը միջազգային կազմակերպութեան տոմարներուն մէջ արձանագրած ըլլալու ընծայած բաւարարութենէն, Ապահովութեան Խորհուրդը գործնական գետնի վրայ բացարձակապէս ոչինչ պիտի ընէ կամ կրնայ ընել փրկելու համար վտանգուած բնակչութեան կեանքը: Արցախցիները նոյնիսկ հաւատով կրնային դիմել Աստուծոյ կամ Սատանային, եւ ակնկալել նուազագոյն արդիւնք մը: Այսուհանդերձ, ՄԱԿի դիմումը պիտի ունենայ պատմական իմաստ մը այն դժբախտ իրողութեամբ, որ ամենազօր Խորհրդային Միութեան մաս կազմող անհնաշան տարածքին վրայ ապրող հնամեայ ազգի մը պատկանող բնակչութիւնը զրկուած է ֆիզիքական անհրաժեշտ ապահովութենէ:

Երկրաշարժէն արիւնաքամ եղած եւ Արցախի պաշարումով տկարացած հայերը անկար դրութեան մատնելէ ետք է, որ Մոսկուա որոշեց իր մօտ կանչել երկու հանրապետութիւններու ղեկավարները, որ «փոխզիջումներով» լեզու գտնեն: Այս բառը յստակ նշանակութեամբ կը հնչէ Ս· Յարութիւնեանի «Արմէնփրէս»ին տուած հարցազրոյցին մէջ: Հայաստանի ղեկավարութիւնը սկզբունքով ոչինչ զիջած է Արցախի հարցին ծանօթ լուծումին իր արդար պահանջէն, այսուհանդերձ, արդարութիւն, իրաւունք եւ *«դեմոկրատական սկզբունքները դժուարութեամբ են իրենց համար ուղի հարթում»*: Ուստի, կը տրամաբանէ Յարութիւնեան, ըլլանք *«իրատես որքան ալ դա դժուար լինի, փնտռենք փոխզիջողական ուղի»*:

Այնպէս կը թուի, թէ Երեւան այժմ պիտ գոհանայ եթէ Արցախին մէջ վերականգնին տեղական իշխանութիւններու իրաւասութիւնները եւ Մարզը *իսկապէս* ենթակայ ըլլայ ուղղակի եւ միայն Մոսկուայի: Հայաստանի հետ միացման հարցը այժմ պէտք է հանգիստ ձգել Իրաւունքներու թղթածրարին մէջ:

Պաֆու հաւանաբար ընդդիմանայ նոյնիսկ նման որոշումի մը, երբ ուժին նժարը Մոսկուայի մանուածոյ բաղաքականութեան հետեւանքով հիմա իր կողմը թեքած է: Նկատի առնելով նաեւ այն իրողութիւնը, որ ի հարկին Քրեմլին Պաֆուի դեռ կրնայ պարտադրել ծանօթ «փոխզիջողական» լուծումը, Ատըրպէյճանի Գերագոյն Խորհուրդը 19 Սեպտեմբերի իր նիստին պիտի քննէ Մոսկուայի որոշումներուն «վեթօ» դնելու իրաւունքի հարցը:

Նման «իրաւունք»ի մը վաւերացման պարագային, Արցախի հարցին «կէս լուծում»ն իսկ դէմ յանդիման պիտի գտնուի նոր անելի մը:

Մոսկուա միշտ մէկ լուծում ետ կը մնայ ժամանակի հարցով:

Ցառաջիկայ շաբաթները պիտի տան նաեւ այս հարցին պատասխանը:

Նախարար Անատոլի Մկրտիչեանի Գործունէութիւնը

Հայրենի Արտաքին Գործոց Նախարարը, անցեալ Երկուշաբթի, 25 Սեպտեմբերին, Մոնթէվիտէօ-Ուրուկուայ մեկնեցաւ, Հոգշ. Տ. Յակոբ Ծ. Վրդ. Քըլընճեանի հրաւէրով։

Պրն. Մկրտիչեան Մոնթէվիտէոյի օդակայանին մէջ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ տեղւոյն ազգային ներկայացուցիչներու կողմէ։

Հայրենի հիւրը ունեցաւ մէկէ աւելի շահեկան տեսակցութիւններ տեղւոյն բոլոր հայ կազմակերպութիւններուն հետ։ Ի մասնաւորի պատւոյ հիւրը եղաւ համագաղութային կազմակերպութեամբ տրուած ճաշկերոյթի մը զոր կը գլխաւորէր Հոգեշնորհ Հայրը։

Պրն. Անաթոլի Մկրտիչեան այցելեց գլխաւորաբար Արմենիա Հրապարակը, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Նուպարեան-Ալեքս Մանուկեան վարժարանը, ուր մտերմօրէն ճաշեց աշակերտութեան եւ ուսուցչական կազմին հետ, տուաւ հետաքրքրական Մամլոյ Ասուլիս մը, տեղական թէ հայ գրաւոր մամուլին ու ռատիոհաղորդումներուն.

Սոյն ասուլիսը խոր արձագանգ ունեցաւ տեղական թերթերուն եւ հայ ռատիոհաղորդումներուն մէջ։

Շաբաթ 30 Սեպտեմբերին Պրն. Մկրտիչեան Պուէնոս Այրէս վերադարձաւ, ուր չարունակից կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ արժանթինահայ գործատէրներու կարեւոր խումբի մը հետ, ուր արծարծուեցաւ Հայրենիքի մէջ գործատեղիներ հաստատելու ներդրումներ կատարելու կարելիութիւնները։

Կիրակի Հոկտեմբեր 1,

Այցելեց A.I.A.ն, ուր տեղեկացաւ Միջ-Միութենական ընկերակցութեան գործերուն, Հայ Ցեղասպանութեան ճանաչումին ի խնդիր։

Հիւրը եղաւ տեղւոյս Հ.Բ.Ը. Միութեան Վարչութեան կողմէ տրուած ճաշկերոյթի մը, Միութեան Կեդրոնին սրահին մէջ, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան։

Պրն. Մկրտիչեան մեծ հայրենասէր, զգայուն, հաղորդական, սփիւռքի իրականութեան գիտակ, ունեցաւ յուզիչ, համապարփակ ելոյթ մը հայութիւնը յուզող հարցերուն շուրջ ի գլխաւորի երկրաշարժի օժանդակութեան։

Խօսք առին յաջորդաբար Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան անդամ Պրն. Յովսէփ Ետւէֆեան, տեղւոյս վարչութեան ատենապետ՝ Պրն. Վահրամ Հայրապետեան եւ Տոքթ. Փապլօ Թէօտորօ Սարաֆեան։

Հիւրը մեկնեցաւ Երկուշաբթի Հոկտեմբեր 2-ին։

Նախագահ Մէնէմ ԱՄՆ-ի Մէջ

«Նախագահ Մէնէմի կառավարութիւնը նոր էջ մը կ'արձանագրէ Արժանթինի մէջ. իսկ Նախագահ Մէնէմ Աշխարհի ամենէ կարեւոր ղեկավարներէն մին է» ըսաւ ԱՄՆի ծերակուտական Էտուըրտ Քէնէտի, շեշտելով Արժանթինի ղեկավարին «տրամադրութիւնը՝ դաժան ու դժուար միջոցառումներ որդեգրելու»։ Իր Ուաշինկթընի գրասենեակին 15 վայրկեանի տեսակցութենէ մը յետոյ։

Մասաչուսէթի տէմոքրատ ծերակուտականը աւելցուց թէ այս գծով «ԱՄՆը, յատկապէս, եւ միջազգային համայնքը, ընդհանուր առմամբ, պէտք է պատասխանեն դրականօրէն», Հինգշաբթի, 28 Սեպտեմբերին։

Միւս կողմէ Արժանթինի Նախագահը ձեւով մը ընդունեց որ ժողովուրդը տայ իր կարծիքը զինուորականներու ներումի հարցին մասին. բայց, «ես իբր նախագահ, իմ սահմանադրական իրաւասութիւններս գործածելէ յետոյ»։

Դիտերը կը հետեւցնեն թէ ժողովրդային խորհրդակցութիւնը կը վերաբերի ներումի հարցին երկրորդ մէկ հաւանական հանգրուանին։

«Ոչ ոք ինծմէ աւելի հեղինակութիւն ունի խօսելու այս նիւթին շուրջ. Որովհետեւ՝ հինգ տարի տառապեցայ բանտերու մէջ երնթարկուելով չարչարանքներու, նոյնիսկ ամենէ վատ թշնամիիս անգամ չեն ցանկար ինչ որ ես կրեցի. բանտարուած կը մնայի, երբ կը կատարուէր մօրս թաղումը»։ Յայտարարեց լրագրողներուն Արժանթինի նախագահը։

Նախագահ Մէնէմ նաեւ վստահեցուց թէ կարելիութիւններ կան «միասին ձեռնարկներ» իրականացնելու արժանթինի եւ ԱՄՆի միջեւ, «որոնք ռամկավարութիւնը պիտի ամրապնդեն Լատին Ամերիկայի մէջ»։

Նախագահը ԱՄՆի մէջ քննարկեց նաեւ «Թմրեցուցիչներու առեւտուր»ի եւ ահաբեկչութեան հարցերը Նախագահ Պուշի հետ, Սպիտակ Տան մէջ, Չորեքշաբթի, 27 Սեպտեմբերին, Կեդրոնական Ամերիկայի (Փանամայի) մասին խօսեցաւ ժոաօ Պաէնա Սուարէսի OEAի ընդ. քարտուղարին հետ։

Բացի Գուպայի, Գոլոմպիայի, ապազինումի հարցերէն՝ Արժանթինի ղեկավարը ընդգծեց երկրիս տնտեսական բարելաւումը ըսելով թէ «լաւատես է» այս գծով եւ կ'ակնկալէ։ -FMIէն 1,5 միլիար տոլարի փոխատուութիւն մը, ինչպէս նաեւ - արտաքին պարտքի եւ տոկոսներուն նուազումը։

Մասնաւորապէս ծանրացաւ կեանքի սղաճին վրայ, յայտնելով թէ իր կառավարութիւնը յաջողեցաւ զայն նուազեցնել, եւ կեդրոնական դրամատան պահեստը 100 միլիոն տոլարէն՝ 2 միլիարի բարձրացնել։

Տոքթ. Մէնէմ որ ԱՄՆի գոնկրեսոյին մէջ տեսակցութիւններ ունեցաւ Ռեփուպլիքան եւ Տեմօքրատ ծերակուտականներու հետ՝ Թուրեւան Նիւ Եորք մեկնեցաւ եւ կը պատրաստուի Շաբաթ օր Արժանթին վերադառնալ՝ յետ արդիւնաբեր շրջագայութեան։

Սան Փաւլոյի Հ.Բ.Ը.Մ.ը Կը Տօնէ Իր Արծաթեայ Յոբելեանը

Ցառաջիկայ Հոկտեմբեր 17-ին, Հ.Բ.Ը. Միութեան Սան Փաւլոյի մասնաճիւղը մեծ շուքով պիտի տօնէ իր հիմնադրութեան 25-ամեակը։

Միութեան կեդրոնական վարչական բարձր հովանաւորութեան տակ դրուած սոյն արծաթեայ յոբելեանին հանդիսութիւնները կը նախատեսեն ճոխ յայտագիր մը՝ 3 ձեռնարկներու։

ա- Հոկտեմբեր 11-ին, կեդրոնական հանդիսութիւն։ Մասնաճիւղին տան մէջ, պիտի դասախօսէ պաշտօնաթերթ «Ցուշարար»ի տնօրէն՝ Տիար Անդրանիկ Փոլատեան։

բ- Հոկտեմբեր 14-ին, պարանցիկ երեկոյ՝ ի պատիւ մասնաճիւղին հիմնադիրներուն ու ատենապետներուն։

գ- Հոկտեմբեր 17-ին Սան Փաւլոյի կարեւոր սրահներէն մէկուն մէջ, ելոյթ պիտի ունենայ, Ֆրանսայէն մասնաւորապէս հրաւիրուած՝ համբաւաւոր երգչուհի Լիզ Սարեան։

Մեծ շուքով ու խանդավառութեամբ տեղի ունենալիք այս հանդիսութիւններուն ինչպէս Սփիւռքի զանազան գաղթօճախները, գաղութս նաեւ պիտի մասնակցի կարեւոր պատուիրակութեամբ մը՝ բաղկացած Ընկ. Աւետիս Պարսամեանէ (ատենապետ՝ Թ.Մ.Մ.ի Հարաւ Ամերիկայի Շրջ. Վարչութեան), Ընկ. Նահապետ Նահապետեանէ (Պատուոյ Ատենապետ), Պրն. Յովսէփ Ետւէֆեանէ (Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան անդամ) եւ Պրն. Վահրամ Հայրապետեանէ (տեղւոյս Հ.Բ.Ը.Մ.ի Ատենապետ)։

Բարի յաջողութիւն։

Սովետական Բանակը Կը Ստանձնէ Երկաթուղիները

Փոխ-Վարչապետ Լէվ Վորոնինի առաջարկին վրայ՝ Սովետ Միութեան թիւ մէկ ղեկավար Միխայիլ Կորպաչէվ բանակին համար բացառիկ լիազօրութիւն պահանջեց, Գերագոյն Սովետէն, Երկուշաբթի, 2 Հոկտեմբերին, որպէսզի ստանձնէ երկաթուղիները ու վերջ դնէ Հայաստանի տնտեսական շրջափակման։

Արտակարգ միջոցառումներուն, որոնց անմիջական որդեգրումը պահանջեց, կայ արգիլումը բոլոր գործադուլներուն, 15 ամիսներու ժամանակաշրջանի մը համար։

Պատասխանելով ընդդիմադիր երեսփոխաններուն՝ Կորպաչէվ շեշտեց թէ այս բացառիկ միջոցառումները որեւէ ձեւով չեն վտանգեր փերեսթրոյքան։

կարծեմ ոչ մէկ ժողովուրդ ունի նման տօն մը. ասիկա հայ գիրերուն գիւտին տօնն է: Եւ որովհետեւ հայ գիրերով նախ նշանաւոր գիրքերու թարգմանութիւններ կատարուեցան, մեր եկեղեցին առաջին հայ մատենագիրները Թարգմանիչներ կոչեց, իսկ հայոց պատմութեան անհամեմատելիօրէն ամէնէն մեծ երեւոյթը՝ հայ գիրերուն գիւտը կը տօնուի որպէս Թարգմանչաց Տօն:

Արդ, պատմական ի՞նչ պայմաններու առկայութեամբ կատարուեցաւ հայ գիրերուն գիւտը: Հայագէտներուն ճնշող մեծամասնութիւնը կը պնդէ որ մինչեւ Մեսրոպեան գիրերը հայերէն գիրեր չկային: Հայ գիրեր յօրինելու փորձեր, անշուշտ պէտք է որ եղած ըլլան: Ըստ երեւոյթին, անոնց մէկն էր «դանիելեան գիրը»: Գիրերու գիւտին նախորդեցին պատմական մի քանի կարեւոր իրադարձութիւններ. 226-ին Պարսկաստանի մէջ Սասանեանները տապալեցին Պարթեւները եւ իրենց հարստութիւնը (dinastla) հաստատեցին: Հայ Արշակունիները, որոնք կը սերէին պարսիկ Պարթեւներէ, թշնամացան Սասանեաններուն: Այս դէպքէն ուղիղ 75 տարի ետք Հայաստանը քրիստոնէութիւնը ընդունեց որպէս պետական կրօնք: Անդունդ մը ստեղծուեցաւ հեթանոս Սասանեան Պարսկաստանի եւ քրիստոնեայ Արշակունի Հայաստանի միջեւ: Պարսկաստանը կը ըզգուշանար որ հայերը կը դաշնակցին իրենց դաւանակից Բիւզանդիոյ հետ: Կը սկսի հայ-պարսկական պատերազմներու շրջան մը: 387-ին Պարսկաստանը եւ Բիւզանդեան, մեր պատմիչին պատկերաւոր արտայայտութեամբ, յաթի մը պէս կը պատռեն Հայաստանը: Բիւզանդական մասին մէջ հայ թագաւորութիւնը չի շարունակուիր, իսկ Մեծ Հայքի մէջ Պարսկաստանի հսկողութեան ենթակայ, կախեալ թագաւորութիւն մը կը շարունակէ իր գոյութիւնը:

5-րդ դարու արշալոյսին մեր մեծ տեսանողները իրենց հոգիի աչքերով կանխագուշակեցին Արշակունիներու հարստութեան կործանումը եւ ուզեցին հայերու միասնութեան ամուր յենարան մը ստեղծել: Եւ գտան ամէնէն յուսալի յենարանը՝

Հայ Գիրերու Գիւտը Թարգմանչաց Տօն

Լոյսը, Հայ Գիրը:

Գերմանացի մեծ հայագէտ Եոզէֆ Մարքուարթ (որ միեւնոյն ատեն Յովսէփ Բդեշխեան կը ստորագրէր), չափազանց բարձր կը գնահատէ Մեսրոպ Մաշտոցին գիւտը ե՛ւ ստեղծուած քաղաքական պայմաններու, ե՛ւ կատարելութեան իմաստով ու կ՚ըսէ. «Ժողովուրդ մը, որ ծնած է նման մարդիկ եւ զանոնք կը մեծարէ որպէս իր դիւցազունները, այնքան ատեն որ կը հետեւի անոնց օրինակին, երբեք չ՚ոչնչանար» (տե՛ս «Մեսրոպ Մաշտոց» ժողովածոյ, Երեւան, 1962 թ.):

Հայե՛ր, միշտ յիշենք մեծ գիտունին այս խօսքերը:

Մեսրոպ Մաշտոցի մեծ գիւտը լուսաւորեց ամբողջ Անդրկովկասը: Մեծ Սուրբին կենսագիրը եւ աշակերտը՝ Կորիւն Վրդ. կը վկայէ որ Մեսրոպ Մաշտոց քրիստոնէական գթասրտութենէ մղուած գիրեր ստեղծեց նաեւ աղուաններուն եւ վրացիներուն համար:

Գիրերու գիւտէն ետք ասորական եւ յունական կրթութիւն առած հայ հոգեւորականներ, որոնք աւագ Թարգմանիչներ կոչուեցան, ձեռնամուխ եղան այն ատենուայ աշխարհի յունարէն եւ ասորերէն գիրքերու թարգմանութեան, հարկաւ, Աստուածաշունչէն սկսելով, որուն թարգմանութիւնը աւարտեցին 434-ին: Այսօր քաղաքակրթութիւնը յոյն-ասորական գրականութեան շատ նմուշներու ծանօթ է միայն հայերէն թարգմանութեան շնորհիւ, քանի որ բնագիրները կորսուած են:

Հայերէն Աստուածաշունչը այնչափ յաջող գարգմանուած է որ ֆրանսացի հայագէտ Լաքրոզ զայն կոչած է «Թագուհի թարգմանութեանց»: Տողերուս գրողը, որ Վազգէն Ա. Վեհափառի յանձնարարութեամբ թէ՛ արեւելահայերէն եւ թէ՛ արեւմտահայերէն թարգմանած է Նոր Կտակարանը, կրնայ վկայել որ անկարելի է ըրնդել որ Աստուածաշունչը թարգմանութիւն մըն է, ի սկզբանէ հայերէն չէ գրուած:

Եւ այսպէս, 406–460-ին թարգմանուեցան եւ հայերէն գրուեցան տասնեակ գիրքեր: Մեծն հայագէտ Հրաչեայ Աճառեանի՝ վկայութեամբ այդ շրջանէն մեզի հասած են 41 կտոր գիրքեր Ասոնց մէջ հայերէն գրուածքներու հեղինակներն են՝ Ագաթանգեղոս, Կորիւն, Եզնիկ Կողբացի, Փաւստոս Բիւզանդ եւ մասամբ՝ Դաւիթ Անյաղթ:

Աւելի արդիւնաւոր եղաւ 5-րդ դարու երկրորդ կէսը: Այն ատեն է որ կը ստեղծագործեն մեր մատենագրութեան տիտանները՝ Եղիշէ, Մովսէս Խորենացի եւ Ղազար Փարպեցի:

Գիրն ու գրականութիւնը գեղեցիկ աւանդոյթ մը կը դառնայ հայ կեանքէն ներս: Նորաբաց դպրոցները, մեծ ուսուցչապէս Մեսրոպ Մաշտոցի գլխաւորութեամբ, Գիրին լոյսը կը տարածեն Հայաստան աշխարհի չորս ծագերը: Յաջորդ դարերուն, երկրի քաղաքական-ընկերային վիճակին համապատասխան, կը գրուին նոր գիրքեր, հանդէս կու գան նոր հեղինակներ՝ Սեբէոս, Յովհան Մամիկոնեան, Ղեւոնդ Պատմիչ: 7-րդ դարուն հանդէս կու գայ բնական գիտութիւններու մեծ տիտան մը՝ Անանիա Շիրակացի:

Հայ մատենագրութիւնը ըլլայ որպէս թարգմանութիւն թէ ինքնուրոյն ստեղծագործութիւն իր ստեղծման օրուընէ այնչափ կատարեալ եղած է որ շատեր կասկած կը յայտնեն թէ մինչեւ Մեսրոպ Մաշտոցի գիւտը հայերը պէտք է որ գրական աւանդոյթներ ունենային: Բայց անոնք կը մոռնան որ հայերէնը գրի առնուելէ առաջ բերանացի դարերով մշակումի ենթարկուած էր: Այս մասին Հրաչեայ Աճառեան կը գրէ. «Մի ամբողջ ժողովուրդ եւ նրա գլխով անցած հազարաւոր տարիների ժամանակը – ահա սրանք են եղել հայերէն լեզուի հեղինակները, եւ այս հեղինակները շատ աւելի մեծ բան են կատարել, քան իրենց ծնած հանճարեղ զաւակները» (տե՛ս «Հայոց Լեզուի Պատմութիւն, II մաս, էջ 98):

Գեղեցիկ, հնչեղ արտայայտել «Տո՛ւր զկայսերն՝ կայսեր, զԱստուծոյն Աստուծոյ» արտայայտութիւնը: Եւ կամ՝ «Զքոյսդ ի քոյոց ի քեզ մատուցանեմք» եւ այլն:

Եւ այսպէս՝ հանճարեղ մատենագիրներ, գեղեցիկ լեզու – ասոնք են գրաբար մատենագրութեան կատարելութեան գաղտնիքները:

Շատ արդիւնաւոր եղաւ մեր մատենագրութիւնը նաեւ թուի իմաստով: Մեզի հասած են շուրջ 25.000 հայ ձեռագիր մատեաններ: Իսկ որքա՛ն յափշտակեց ու այրեց վայրագ թշնամին: Մոնկոլ-թաթարներու տիրապետութեան շրջանին 10.000-է աւելի ձեռագիրներ ոչնչացան Լոռուայ աշխարհին մէջ...

Շատ հայ մատեաններ դարձան սրբութիւններ: Մեր մատենագիրները «Սուրբ» կոչուեցան (Սուրբ Մովսէս Խորենացի, Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի): Ի դէպ, մինչեւ այսօր որպէս բուժիչ գիրք կը գործածուի «Նարեկ»-ը, որ այլ բան չէ, քան Գրիգոր Նարեկացիի «Մատեան Ողբերգութեան» ստեղծագործութիւնը:

Դարերու հոլովոյթին մէջ գրաբար լեզուն փոխուեցաւ դառնալով միջին հայերէն, աշխարհաբար՝ արեւելեան եւ արեւմտեան գրական լեզու արտայայտութիւններ: Հայերէնի այս արտայայտութիւններն ալ իրենց հսկաները ունեցան՝ Յովհ. Երզընկացի, Քուչակ, Պետրոս Դուրեան, Դանիէլ Վարուժան, Վահան Տէրեան, Րաֆֆի եւ շատ ուրիշներ:

Սխալ եւ ազգովին վնասակար է հայերէնի որեւէ արտայայտութեան գերակայութիւն տալը, յատկապէս արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի պարագային: Ասիկա դատապարտելի հատուածականութիւն մըն է: Բոլորին ալ մայրն ու դայեակը գրաբարն է, մեր նախնեաց լեզուն: Ժամանակներու թելադրանքով արուած որոշ փոփոխութիւններ, յառաջացած հեռացումներ, գոյացած տարբերութիւններ օր մը կը չքուին: Ուրախ ենք արձանագրելու որ Հայաստանի մէջ կը շատնայ հին ուղղագրութեան վերադառնալու նախանձախնդրութիւնը: Իսկ մինչ այդ թող հայերը խօսին ու գրեն ե՛ւ արեւելահայերէն, ե՛ւ արեւմտահայերէն: Միայն թէ հայերէն խօսին ու գրեն...

Հայ Լեզուն պէտք է դառնայ ամէն հայու պաշտամունքը: Հայ ծնած մարդը հայերէն պէտք է խօսի: Աշխարհիս վրայ եղած ոչ մէկ համանուագ այնպէս սխրաժալուր պիտի հնչէ հայու ականջին, որչափ լաւ խօսուած հայերէնը հայ մանուկի շրթունքներուն: Եւ այն ատեն Անհունի մէջ կը ցնծան Մեսրոպ Մաշտոցի եւ մեր եռամեծ Թարգմանիչներուն հոգիները:

Միշտ յիշենք բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի պատգամը.

«Թէ մո՛րդ անգամ
մոռքից հանես,
Քո Մայր Լեզուն
չմոռանաս...»:

ԴՈԿՏՈՐ
ՍԱՄՈՒԷԼ ԱՆԹՈՍԵԱՆ

Օժանդակութիւններ Հայաստանին Գալուստ Կիւլպէնկեան Ֆոնտին Կողմէ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը որոշած է ընթացիկ տարուան ընթացքին Հայաստանին յատկացնել 450,000 տոլար:

Հայկական ԽՍՀ նախարարաց խորհուրդը հաստատած է Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի այն առաջարկը, որ այդ [illegible] արտասահմանէն ապսպրուին սարքաւորումներ ու սրտաբանութեան գործիքներ՝ համաճարակագիտութեան, фիզիթերափիի, վնասուածքաբանութեան գիտահետազօտական հաստատութիւններու եւ հանրապետութեան գիտական այլ կեդրոններուն համար:

Բացի վերոյիշեալ գումարէն, Հիմնարկութիւնը յաւելեալ կերպով 50,000 տոլար յատկացուցած է Մատենադարանին, ՀԽՍՀ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հիմնական գրադարանին, ինչպէս նաեւ՝ Միասնիկեանի անուան գրադարանին եւ Երեւանի Պետական Համալսարանի կարիքներուն:

Հիմնարկութեան որոշման համաձայն, օգնութեան տրուելու է տարբեր երկիրներու հայկական համայնքներուն, յատկապէս կրթական, գիտական եւ արուեստի բնագաւառներէն ներս: Ցարդ օժանդակութիւններ կատարուած են սփիւռքի հայկական դպրոցներուն, հայ մշակոյթի վերաբերեալ հրատարակութեանց, ու կրթաթոշակ տրուած է ուսանողներուն:

Նիւթական յիշեալ օժանդակութեան շուրջ 25%ը, կամ կէս միլիոն տոլարը, ինչպէս վերը հաստատեցինք, յատկացուած է Հայաստանի բժշկական ու գիտական սարքաւորումներուն ու դեղօրայքի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մեծ Ընկրկումը

Արցախի հարցին եւ երկրաշարժին հետեւա՞նքն էր արդեօք որ մեզի՝ հայ ժողովուրդին գրեթէ մոռցնել տըւաւ մեր Դատը – 1915ի եղեռնը եւ անոր հատուցումը:

Եթէ երկու տարի ետք երթանք, պիտի նկատենք որ տակաւին հատուկենտ ձեռնարկներ կ'ըլլային Հայկական Դատը այժմէական պահելու, թէեւ առանց մասնաւոր նպատակի եւ համահայկական ծրագրումի: Սակայն 1988 Փետրուարէն ի վեր գրեթէ անշարժութիւն կը տիրէ այս կարեւոր մարզէն ներս:

Կարծեմ անմիջապէս պիտի առարկուի թէ արտասահմանը երկու տարի է իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է Արցախի եւ Հայաստանի վրայ, եւ թէ մեր նիւթական եւ կազմակերպչական բոլոր միջոցներն ու ուժերը տրամադրած ենք երկրաշարժին աւերները չէզոքացնելու: Ճի՞շդ է այս բացատրութիւնը, որ կը թուի աւելի ինքնաչքմեղանք ըլլալ:

Կ'ենթադրեմ որ երկրաշարժէն տարբեր պատճառներ կան Հայ Դատի հետապընդման մեր ջանքերուն գրեթէ ջլատուած վիճակին համար:

Նախ՝ *հաւատացեալներուն* թիւը նուազած է տասնամեակներու ընթացքին, վերածուելու համար արտասահմանի հայութեան ընդհանուր թիւին շատ ջնջին մէկ տոկոսին:

Ապա՝ նուազած է Հայ Դատին համար աշխատողներուն թիւը:

Եւ վերջապէս՝ յուսահատութեան մօտեցող զգացում մը տարածուած է գրեթէ բոլորին վրայ:

Զարմանալի՞, անակնկա՞լ այս կացութիւնը:

Մօտ վեց ամիսէն պիտի յիշատակենք Մեծ Եղեռնի 75րդ տարին. ուրեմն երեք քառորդ դար անցած է 1915էն, եւ շատ շուտով 75ը պիտի ըլլայ 100 տարի, դար մը ամբողջ: Տարիներու ընթացքին փոխուած են սերունդները – վերապրողները արդէն հեռացած են այս աշխարհէն, եւ 1915–1920ի որբուկները արդէն գերեզմանին եզերքն են: Անոնց զաւակները, ա՛լ սպիտակահեր, իրե՛նք դարձած են հայր եւ մեծհայր: Սերունդներուն հետ փոխուած են ըմբռնումները, մտայնութիւնները, հայեցակէտները: Փոխուած են հայերու՝ կեանքին մէջ ունեցած նախապատուութիւնները. այսինքն՝ Հայ Դատի հետապնդումը հայերու կեանքին մէջ ա՛լ հիմնական տեղը չի՛ գրաւեր – եթէ նոյնիսկ տեղ մը ունի...:

Մեղադրե՞լ:

Այդպիսի բան ընելէ առաջ պէտք է նկատի ունենալ պայմանները որոնց ներքեւ կայ ենք վտարանդի մեր կեանքին ընթացքին: Ցրուած՝ իրարմէ տարբեր, յաճախ հակոտնեայ քաղաքակրթութիւններ եւ կենցաղ ունեցող երկիրներու մէջ, զուրկ՝ հայերէն խօսելու, հայկականութեամբ շաղուելու ամենօրեայ կարելիութիւններէն, եւ միւս կողմէ՝ ներքեւայ շրջապատի քնորոշ ազդեցութիւններուն, իբրու յաջորդող սերունդները հետզհետէ կը հեռանան հայ ըլլալու գիտակցութենէն: Եւ շրջապատը ի՛նք կը քաջալերէ նման հեռացում մը, արմատներէն անջատուելու, արիւնի թելերը կտրելու եւ ա՛լ վերջնականապէս կորսուելու կարելիութիւն մը. փոխարէն շողացնելով օտար համայնքէն ընդունուելու, անոր մաս կազմելու դիւրին փոխընտրանքը:

Եւ այս *դիւրին* չէ՞ որ մեր սերունդները կ'ուտէ-կ'անհետացնէ: Հայ ըլլա՛լ դժուար կեանք ապրիլ կը նշանակէ նորերէն շատ շատերուն համար: Հայերէ՞ն սորվիլ, երբ նոր հայը կը ծնի անգլերէնի, սպաներէնի, արաբերէնի, ֆրանսերէնի ընդհանուր մթնոլորտի մը մէջ, տեղական լեզո՛ւն ընդունելով որպէս իր մայրենի բարբառը: Հայ եկեղեցի՞ երթալ, երբ անոր շարականներէն եւ պատարագէն ոչինչ կը հասկնայ, եւ որուն ծիսակատարութիւնները թերեւս տարօրինակ կը գտնէ, չըսելու համար թատերական: Հայ դպրո՞ց յաճախել, երբ այս անունը կրող հաստատութիւններուն մեծ մասը ուսումնական ցած մակարդակ ունի, պատրաստուած ուսուցիչներու պակաս, արդիական պայմաններու բացակայութիւն: Հայու հե՞տ ամուսնանալ, երբ օտարը աւելի քաշողական է:

Եւ այսպէս կարելի է շարունակել:

Վերը յիշուածները նորութիւններ չեն անշուշտ. ընդհակառակը, անոնք այնքան տարածուած են եւ ընդհանուր՝ որ ա՛լ մեզ չեն վըրդովեր, տագնապ չեն երենցներ: Ա՛լ կ'ընդունինք անոնց գոյութիւնը, համակերպած ենք:

Իսկ այս համակերպութիւնն է որ կը քանդէ մեր բարոյական հաւաքական ուժը:

Կը կազմալուծէ մեզ: Ընկրկումի կը մատնէ:

Այո՛, 1930ական թուականներուն հնչած տագնապները՝ հաւաքական «նահանջ»ի, տակաւին չեն իրականացած. տակաւին հայ ապրող եւ հայ զգացող եւ հայերէ՛ն մտածող զանգուած մը կայ արտասահմանի մէջ: Բայց կայ նաեւ նոյնքան մեծ զանգուած մը՝ որ ի սպառ անհետացած է, կորսուած:

Այսօր, Միջին Արեւելքի մեր միջնաբերդին զինուորները կը գործածենք՝ թարմութիւն բերելու Ամերիկաներու. Գանատայի, Աւստրալիոյ, Արեւմտեան Եւրոպայի գաղութներուն: Ետո՞յ: Քանի տարի ե՞տք, քանմէկերորդ դարու մուտքի՞ն. ուրկէ՞ պիտի բերենք նոր զինուորներ:

Եւ այսպէս ուրեմն, ջլատուած են մեր Դատը հետապընդելու կոչուած ուժերը. երբեմն, միջազգային գիտաժողովներու առջեւ պառնակած ելոյթներ՝ պառական եայերու կողմէ, ոչի՛նչ կը փոխեն, ոչի՛նչ կը շահեցնեն մեզի: Հայկական թերթերու մէջ ա՛լ շատ բացառաբար յօդուածներ կ'երեւին Ցեղասպանութեան մասին. ա՛լ հակահարուած չենք տար երբ թրքական զրպարտութիւններ կամ խեղաթիւրումներ կը հրապարակուին օտար մամուլին մէջ: Գրեթէ ջլատուած ենք Մեծ ընկրկումի մէջ:

Այդ ջլատումին փաստը չէ՞ Հայկական Ցեղասպանութեան 75ամեակի պատրաստութեան հետ կապուած անորոշութիւնը – որեւէ բան որոշուա՞ծ է, ո՞վ պիտի կազմակերպէ, ի՞նչ պիտի կազմակերպուի, ո՞ւր. հարցումներու շարքը կարելի է երկարել:

Եւ, ամենէն կարեւորը, դարձեալ անջատ-անջա՛տ պիտի յիշենք մեր մարտիրոսները, զանոնք պիտի բաժնե՞նք «իմս»ի եւ «քուկդ»ի:

Չեմ գիտեր, բայց մէկ բանի վստահ եմ. եթէ դարձեալ պիտի կրկնենք անցեալի սխալները, եթէ դարձեալ պիտի մրցինք իրարու հետ, այն ատեն աւելի՛ պատճառ տուած պիտի ըլլանք նոր սերունդին՝ յուսախաբուելու, ջլատուելու:

Բայց արդէն անոնց օտարացման մէջ մեծագոյն բաժին չունի՞ մեր անմիաբանութիւնը:

ԱՐԱՑ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Բացման Հանդիսութիւններ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան Նորակառոյց Համալիրին եւ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Նիկոսիոյ Մասնաժողովի Նոր Ակումբին

«Դէպի Աղբիւրը Լոյսին» ձգտող հայ ժողովուրդի գոյատեւման գրաւականը կը հանդիսանայ իր դպրութիւնը, որով ան կրցաւ դիմագրաւել ազգային կեանքի վերիվայրումները, ստեղծել իր հայադրոշմ մշակոյթը, փառաբանել՝ իր նախնիներու հայրենապահպան սխրանքները, երգել հայրենիքի սէրն ու կարօտը եւ հրաշակերտել հայու ամրակուռ հոգին:

Սփիւռքի հայրենազուրկ իրավիճակին մէջ մանաւանդ, հայակերտումը կը ստանայ առաջնահերթ կարեւորութիւն: Այս գիտակցութեամբ կառուցուած՝ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան Նորակառոյց Համալիրին բացումը պիտի կատարուի 21 Հոկտեմբեր 1989ին, նախագահութեամբ՝ Հ.Բ.Ը. Միութեան Ցկեանս Նախագահ Տիար Ալեք Մանուկեանի: Այս գեղեցիկ առիթով համախմբուած Մելգոնեանի սերունդները՝ միասնական ուժով հզօրացած, հայեացքը ուղղած գալիքին, առաջին շունչն ու ոգին պիտի ներդնեն այս դպրութեան ամրոցին, ներկայութեամբը՝ Հ.Բ.Ը. Միութեան Պատկառելի Կեդրոնական Վարչութեան, Միութեան անդամներու եւ պետական անձնաւորութիւններու:

Կազմուած է բացման հանդիսութիւններու հետեւեալ եօրեայ յայտագիրը.-

ՇԱԲԱԹ, 21 Հոկտեմբեր 1989, - Բացում Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան նոր շէնքերուն:

Ճաշկերոյթ-Պարահանդէս Հաստատութեան նորակառոյց շքեղ ճաշարանին մէջ: Ճաշի մատակարարում եւ սպասարկում Հիլթըն պանդոկին կողմէ: Հայկական սիրուած նուագախումբ:

ԿԻՐԱԿԻ, 22 Հոկտեմբեր 1989, - Բացում Հ.Բ.Ը. Միութեան Նիկոսիոյ Մասնաժողովի նոր ակումբին, Քոքթէյլ-հիւրասիրութեամբ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 23 Հոկտեմբեր 1989, - Գեղարուեստական փառաշուք հանդիսութիւն, կատարողութեամբ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան սան-սանուհիներու, Հաստատութեան հանդիսասրահին մէջ:

Ներկայ գտնուիլ փափաքողներ հաճին կարելի փութով հաղորդակցութեան մէջ մտնել Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան հետ:

Adress; Melkonian Educational Institute
P. O. Box 1907
NICOSIA - CYPRUS

Արցախ՝ Կովկասի՞ Լիբանանը

Հակառակ Սովետական Միութեան ներքին գործոց նախարարութեան ղրկած հազարաւոր զօրքերուն՝ կացութիւնը Արցախի մէջ հետզհետէ աւելի կը վատթարանայ: Զինուորներուն վրայ յարձակումները կը բազմապատկուին:

«Չ'անցնիր օր մը, առանց հրացանաձգութիւններու, պայթումներու, ականումներու եւ սպանութիւններու (pogrom)*» ըսաւ, Ղարաբաղի Կառավարման Ցանձնախումբի անդամ՝ Վալերի Սիտորով, Կիրակի օր, Հոկտեմբեր 1-ին, Մոսկուայի մէջ:*

Սիտորով կ'աւելցնէ «հրացանաձգութիւններ կ'ըլլան ինքնաշարժերու վրայ, պատանդներ կ'առեւանգուին, ճամբաներ, պողոտաներ, կը գոցուին. եթէ հակակշիռ տակ չ'առնուին այս ուժերը՝ պիտի ունենանք բնտանի Լիբանան մը Կովկասի մէջ»:

ԼՈՒՐԵՐ ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ

Յուղարկաւորութիւն, Վերջին Օծում եւ Թաղում Տիրան Արք. Ներսոյեանի

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բարձրաստիճան իշխանաւորին՝ Ամերիկայի Հայոց նախկին Առաջնորդ Տիրան Արք. Ներսոյեանի համար եղած վերջին յարգանքի արտայայտութիւնը նիւ եորքահայութիւնը ըրաւ պէտք եղած պատշաճ լրջութեամբ եւ վախճանեալ հոգեւորականին արժանի բարձրութեամբ: Ցորս օրերու վրայ երկարող յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուեցան մեծ թիւով հայորդիներ, եկած Միացեալ Նահանգներու զանազան շրջաններէ:

Տան կարգը կատարուեցաւ նախ Ուաշինկթըն Հայթցի - Նիւ Եորք - Ս. Խաչ հայց. եկեղեցւոյ մէջ, Հինգշաբթի Սեպտեմբեր 7ին, երեկոյեան: Եկեղեցւոյ հովուութիւնը եղած էր Տիրան Սրբազանի բնակարանը վերջին երկու տասնամեակներուն: Տեղի ունեցաւ եկեղեցական պատշաճ արարողութիւն:

Ցաջորդ օրը, Առաջնորդարանիստ Ս. Վարդան Մայր Տաճարի մէջ եղաւ Տան կարգ: Հոն դարձեալ խուռներամ բազմութիւն մը, մեր եկեղեցւոյ եւ Արեւելեան Ուղղափառ եկեղեցիներու հոգեւորականներու առաջնորդութեամբ տեղի ունեցան պատշաճ արարողութիւններ:

Շաբաթ, Սեպտեմբեր 9, առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Վարդան Մայր Տաճարի մէջ տեղի ունեցաւ վերջին օծումը վախճանեալ սրբազան հօր: Արարողութեանց կը նախագահէր Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Շնորհք Արք. Գալուստեանը: Արարողութեանց իրեն մասնակցութիւնը կը բերէին Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդ Տ. Թորգոմ Արք. Մանուկեան, Գանատայի Հայոց Առաջնորդ Տ. Վազգէն Արք. Քէշիշեան, Իրաքի Հայոց Առաջնորդ Աւագ Եպս. Ասատուրեան, ներկայ էին բարձրաստիճան հոգեւորականներ Զգօն Եպս. Տէր Ցակոբեան, Մեսրոպ Եպս. Մութաֆեան՝ Պոլիսէն, Մեսրոպ Արք. Աշճեան՝ Նիւ Եորքէն, վարդապետ եւ քահանայ հայրեր Ամերիկայի զանազան քաղաքներէ եկած թիւով քառասունի մօտ: Նախորդ օրուան արարողութեանց ներկայ գտնուած էր Արեւմտեան Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդ Տ. Վաչէ Արք. Ցովսէփեան:

Դամբանական խօսեցաւ Պատրիարք Սրբազան Հայրը: Ան տուաւ Տիրան արքեպիսկոպոսի կեանքի պատմութիւնը իր բոլոր երեսներով, տուաւ իր առաջին ծանօթութիւնը Երուսաղէմի Սրբոց Ցակովբեանց մայրավանքի օրերէն եւ երթալով 61 տարիներ առաջ:

Այնուհետեւ հոգեւորականներ խոնարհելով դագաղին աջահամբոյրով վերջին յարգանքը տուին մեր եկեղեցւոյ աւագ արքեպիսկոպոսին: Ցուզիչ էր պահը:

Ոստիկաններու ինքնաշարժերու առաջնորդութեամբ յուղարկաւորներու թափօրը առաջնորդուեցաւ գերեզմանատուն, Ուեսչեսթըր, ուր հայ եկեղեցականութեան դամբարանին մէջ փորուած էր Տիրան Սրբազանի գերեզմանը, կողքին նախկին Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Գալֆայեանին: Թաղմանական արարողութեանց նախագահեց Թորգոմ Արք. Մանուկեան:

Նոյն օրը կէսօրէ ետք Առաջնորդարանի Գուլպէնկեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ

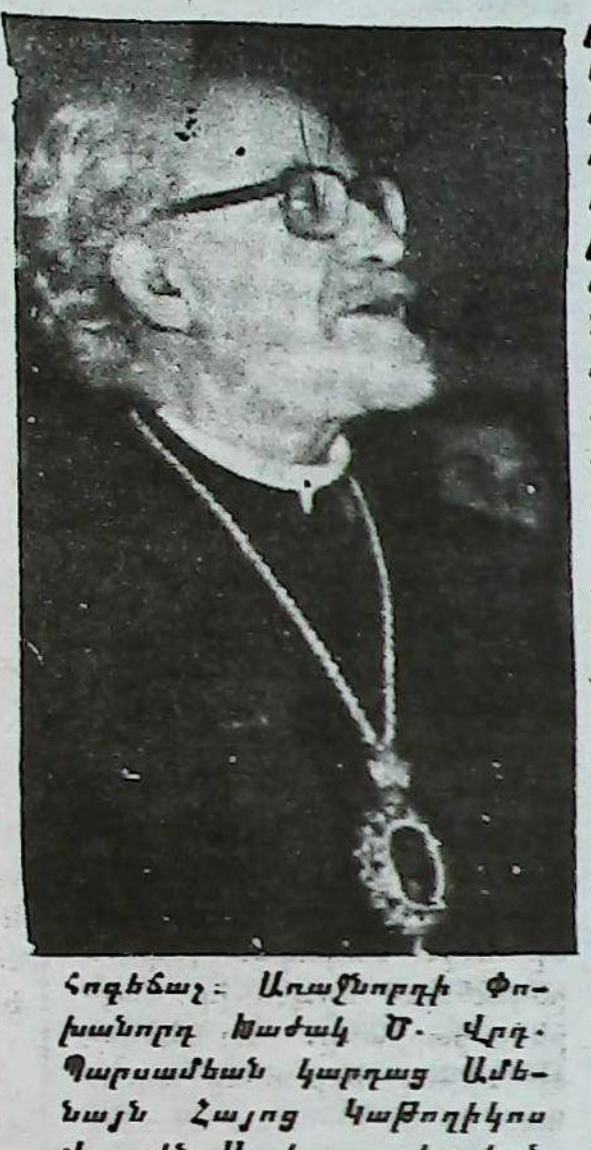

հոգեճաշ: Առաջնորդի Փոխանորդ Խաժակ Ծ. Վրդ. Պարսամեան կարդաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.-ի ցաւակցական հեռագիրը, որմէ ետք ընթացք տուաւ պատշաճ յայտագրին:

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը: Ան որ շատ մօտիկէն կը ճանչնար Տիրան Սրբազանին տուաւ իր յիշատակները հանգուցեալին հետ: Ան ըսաւ թէ Տիրան Սրբազան պայքարի մարդ էր եղած ու կը սիրէր ունենալ խելացի հակառակորդներ: Պատմեց իր աշակերտութեան օրերէն երբ Տիրան Սրբազան տեսուչն էր ժառանգաւորացի: Ան մատնանշեց թէ Տիրան Սրբազանի անխառն ուրախութիւնը կ'ըլլար երբ Աստուծոյ եւ Եկեղեցիի ծառայութեան համար երիտասարդներ ձեռնադրէր: Մեր թեմէն ներս 21 ձեռնադրութիւններ կատարած է: Ապա ան ցաւակցութիւններ յայտնեց հանգուցեալի քրոջը՝ տիկին Մարիամ Ճեպեճեանին, եղբօրը՝ Փրոֆ. Ցակոբ Ներսոյեանին եւ սգակիր բոլոր պարագաներուն:

Սեդա Ճեպեճեան արտասանեց Տիրան Սրբազանի սիրած Թէքէեանէն զոյգ քերթուածներ:

Թեմական Խորհուրդի անդամ եւ Փրաւիտընսի եկեղեցւոյ հովիւ Գարէգ Ծ. Վրդ. տուաւ Թեմական խորհուրդին ու ամերիկահայ հոգեւորականութեան ցաւակցական խօսքը Առաջնորդ Սրբազան Հօր եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Խօսք առաւ Գանատայի Հայոց Առաջնորդ Վազգէն Արք., որ յայտնեց իր ցաւի բաժնեկցութիւնը 20րդ դարու հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ իր դրօշմըդրած Տիրան Սրբազանի վախճանման առթիւ:

Հեռագիրներու կարգին յիշուեցան. Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի, Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Տ. Գիւտ Արք. Նազգաշեանի, Արժանթինի Հայրապետական Պատուիրակ Գրիգորիս Եպս. Բունիաթեանի, Մարսիլիոյ Առաջնորդ Ցակոբ Եպս. Վարդանեանի, Անգլիոյ Առաջնորդ Եղիշէ Եպս. Գիզիրեանի եւ զանազան այլ շրջաններէ եկած ցաւակցական հեռագիրները:

Խօսք առաւ Մեսրոպ Եպս. Մութաֆեան, որ տուաւ իր յիշատակները Տիրան Արք.-ի հետ Պոլսոյ թէ այլ երկիրներէ:

Քսանըհինգ տարիներու հայր ու որդիի յարաբերութիւն մը մշակուած էր Տիրան Սրբազանի եւ Գարեգին Քհնյ. Գասպարեանի միջեւ: Ցուզումով արտայայտուեցաւ այդ յարաբերութեանց մասին քահանայ հայրը: Ան ըսաւ թէ Ս. Ներսէս Աստուածաբանական ճեմարանը եղած էր Սրբազան հօր վերջին իրագործումը: Ան շեշտեց սրբազանին հաւատքը այս ընծայարանին դերին ու Ամերիկայի համար ապագայի հոգեւորականներ հասցընելու գործին մասին: Ցայտնեց նաեւ թէ Սրբազանը իր ողջութեան հարուստ իր գրադարանը կը նուիրէր Ս. Ներսէսին, եւ ուր գրադարանը պիտի կոչուի Ներսոյեան Սրբազանի անունով:

Հայ մտաւորականութեան կողմէ խօսք առաւ Սրբազանին տարիներու ծանօթ գրագիտուհի Նոնա Պալաքեան: Իսկ ընտանիքին կողմէ խօսեցաւ եղբայրը՝ Փրոֆ. Ցակոբ Ներսոյեան:

Հուսկ հրաւիրուեցաւ փակման խօսքով եւ աղօթքով Պատրիարք Սրբազան Հայրը:

Տիրան Արք. Ներսոյեանի մահով մեր եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ կը գոցուի հինէջ մը լեցուն տագնապներով, լեցուն իրագործումներով, լեցուն սփիւռքեան ծանօթ իրագործութիւններով, կազմաւորուող գաղութահայ կեանքին մէջ եկեղեցական նոր կարգ ու կանոնով:

Ցիշատակդ միշտ պիտի յիշենք Սրբազան Հայր:

ԳԱՌՆԻ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մար տէլ Փլաթայի Հայրենակցական Միութիւն

Ցօգուտ Միութեանս գանձին՝ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ ննջեցեալ վախճանեալներու թաղման առթիւ.

Ցակոբ Ցովհաննէսեան	
Կարպիս Ցակոբեան	10.000 Աուստ.
Արմենակ Խաչիկեան	5.000 Աուստ.
Հայրապետ Թօրալեան	5.000 Աուստ.
Ստեփան Պօյմուջակեան	1.500 Աուստ.
Մաննիկ Մարտիրոսեան	
Բարսեղ Կիրիտլեան	15.000 Աուստ.
Կարպիս Ցակոբեան	10.000 Աուստ.
Արմենակ Խաչիկեան	5.000 Աուստ.
Հայրապետ Թօրալեան	2.000 Աուստ.
Ստեփան Պօյմուջակեան	1.500 Աուստ.
Մարի Պօյմուջակեան	
Կարպիս Ցակոբեան	10.000 Աուստ.
Հայրապետ Թօրալեան	3.000 Աուստ.
Արտէմ Ցովակիմեան	
Կարպիս Ցակոբեան	10.000 Աուստ.
Հայրապետ Թօրալեան	3.000 Աուստ.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռոսասի աճիւնները Արժանթին կը վերադառնան

Շաբաթ, 30 Սեպտեմբերին 112 տարիներ յետոյ, Արժանթին վերադարձան աճիւնները Զօր. Խուան Մանուէլ Տէ Ռոսասի, որուն մարմինը 1877էն ի վեր կը հանգչէր Անգլիոյ Սաութըմթընի գերեզմանատան մէջ:

Պուէնոս Այրէսի կառավարիչ Ռոսաս, աքսորուած էր Արժանթինէն 137 տարիներ առաջ:

Իր քաղաքական գործունէութիւնը ցարդ բանավէճի առարկայ կը մնայ, ոմանց համար (միաւորականներու) բիրտ ու բարբարոս բռնատէր մը. իսկ՝ ուրիշներու համար (դաշնակցայիններ) մեծ հայրենասէր մըն է Ռոսաս:

Նախագահ Տոքթ. Կառլոս Սաուլ Մէնէմի որոշումը՝ անոր աճիւնները Արժանթին վերադարձնելու, տարբեր բան չէ, եթէ ոչ պատմական խիզախ արդար ու իրատես քայլ մը՝ որ կրնայ հանդիսանալ խորհրդանիշը ազգային միութեան:

«Կարելի՞ է հայրենիք կառուցանել եղբայրներու միջեւ ատելութեան վրայ»՝ ժողովուրդը մէկ անձի պէս պատասխանեց «ո՛չ»: Նախագահ Մէնէմ, որ պատրաստ է ստանձնել քաղաքական բոլոր պատասխանատուութիւնները, այս պատմական ժեսթին՝ շեշտեց թէ պէտք է իրարու երկարել հաշտութեան ձեռքը, «բանանք մեր սրտերը, եւ եւոին ձգենք մեր քէները»:

Ռոսասի աճիւնները ամփոփուեցան Պուէնոս Այրէսի Ռէքոլէթա գերեզմանատան մէջ, Արժանթինի պատմական այլ անձնաւորութիւններու կողքին: Մեծ շուքով տեղի ունեցած հանդիսութիւնները յուղարկաւորութեան արարողութիւն չէին, այլ՝ մեծարանքի տուրք մը, որ կը կատարուէր, հոգ չէ թէ մեծ ուշացումով, բայց եւ այնպէս արդարութեան վեհ հոգիով:

Roberto Devirian
Un dirigente en serio

No es novedad para nadie que durante el pasado mes de agosto se desarrollaron los XII° Juegos Navasartian. Una de las filiales presentes en la competencia fue la representativa de UGAB de Montevideo. Naturalmente, al hablar de esta ciudad, es imposible que no presida su delegación el Sr. Roberto Devirian, seguramente uno de los jóvenes más conocidos de la Liga de UGAB a nivel sudamericano, como Presidente de su filial durante muchos años y actualmente uno de los integrantes de la Comisión Interina, además de su condición de buen basquetbolista.

Por todo esto al enterarnos de su arribo a nuestro país, hablamos con él sobre el particular acontecimiento que lo trajo a Buenos Aires, y aprovechamos para ahondar en otras cuestiones que involucran a la colectividad.

- ¿Qué importancia tienen para vos estas Olimpíadas?

- Las vivo de una forma única, ya que en mi filial es el acontecimiento más importante que existe. A nivel sudamericano, es un evento organizado por los jóvenes desde hace 18 años, con su historia, su tradición y que ha ganado en competitividad. Fijate la importancia que para mí representa, que yo he dejado muchas veces exámenes, trabajo, por estar presente. Además coseché grandes amigos en Buenos Aires, San Pablo y lo mismo en Córdoba. En fin, son algo muy especial.

A nivel internacional es la primera y creo que es aún más grande que la sudamericana, pues significa encontrarnos con gente de Medio

Oriente, Europa, América, y darnos cuenta de que siguen las mismas costumbres. Son como una inyección que motiva a toda la juventud armenia.

- Desde tu rol de dirigente ¿qué te brinda Parecordzagán y qué querrías tener y no te da?.

- Es una linda pregunta pero muy difícil. De repente, esta es una institución que hay que entenderla. A veces, muchos pibes comentamos en las reuniones sudamericanas esas cosas, y vemos que sentimos la institución porque es parte de nuestra vida, el lugar donde prácticamente hemos nacido. Cuanto más conocemos a la UGAB, notamos que hay cosas que no le hacen bien.

- ¿Por ejemplo?

- Faltaría mejorar la parte educativa y formativa, para que todos sus colegios del mundo sean los mejores, ya que es fundamental que todas las familias armenias de cualquier sitio manden a sus hijos a estos establecimientos. Esa es la primera semilla que hoy, de alguna manera, está en marcha. Pero hay que perfeccionar. Habría que crear, también, algún ámbito social para que el joven armenio no se sienta limitado, pues aunque tenemos nuestro encuentro deportivo y los acontecimientos sociales, me parece necesario ampliar el espectro. Para ello debemos preparar dirigentes que comanden a las masas para formar dichos ámbitos sociales.

De esta manera, el jóven encontrará el sitio adecuado para canalizar sus inquietudes dentro del ambiente armenio, que en este momento está sólo limitado para determinados acontecimientos anuales. Entonces, los dirigentes tendrán que prepararse más para captar eso y dar más participación al resto de la comunidad.

Esa es nuestra voz para mantener la armenidad y lograr que los pibes de 14 ó 15 años se integren a los lugares armenios.

En este sentido nos estamos atrasando con respecto al avance de toda la sociedad. No es un error, pero tendríamos que ocuparnos más porque es el futuro. Si no lo pensamos nosotros los armenios que llevamos la "muerte blanca", no vamos a progresar.

- La charla ganó en interés y entonces llegó el turno a temas más candentes.

- ¿Qué reflexión te merece la situación general en Armenia?

- Bueno, ¡son nuestros hermanos! ¿no? Deseo que se recuperen de esa lamentable desgracia que les ha sucedido. Pienso que a veces nosotros nos quejamos de algunas cosas, pero esos son golpes mucho más difíciles de asimilar. Debemos estar conscientes -los que no sufrimos todo eso- para tender una mano al otro hermano y ayudarlo en este difícil trance.

- Entonces, ¿qué se puede hacer?

- Considero que de acuerdo a la información que recibamos sobre las necesidades y al ámbito en que nos movemos, debemos esforzarnos por medio de campañas. Así, lo poco o mucho que logremos reunir, servirá para alentar y respaldar a nuestros hermanos armenios. Ellos sí que realmente lo necesitan.

Periódico Armenio
"SARDARABAD"
de la
ASOCIACION CULTURAL
TEKEYAN

Redaccion y Administracion
Gorriti 4804
1414 - CAPITAL FEDERAL
T.E. 771-2520
Horario de atención: *Lun. a Vier. de 10.00 a 19.00 hs.*

Registro Nac. de la Propiedad Intelectual
N° 119941
Director
MIHRAN SARAFIAN

Corresponsalia, recepcion de avisos y suscriptores en
BRASIL
Sr. Hrair Stepan Chahinian
Av. Covenen 191 - AP. 84
CEP. 0579 - Sao Paulo - SP
Brasil
URUGUAY
Dr. Pedro Tapiehan
Benito Blanco 675 AP. 201
T.E. 70-3114 Montevideo

Es tiempo ya

De vez en cuando leemos en la prensa nacional que la Sociedad A, la Organización B ó el Consejo N, invocando el nombre de la Colectividad Armenia, visita a alguna personalidad de la vida política argentina, hace declaraciones sobre diversos tópicos del quehacer nacional, muestra su preferencia electoralista por tal o cual candidato, y, en fin, compromete a la comunidad armenia toda para un fin particular.

No queremos poner en tela de juicio las buenas intenciones de estos señores, pero creemos honestamente que no es el camino correcto, porque en nuestra colectividad, pluralista y multisectaria, no existe un organismo que represente cabal y totalmente los intereses de la misma.

Es tiempo ya de pensar en un organismo que aglutine en su seno -al estilo de otras colectividades (DAIA, Panárabe)- a todas las sociedades armenias con personería jurídica reconocida, y que se forme, por ejemplo, la "Unión o Asociación de Sociedades Armenias".

Este organismo estable tendría a su cargo todas las cuestiones importantes de la comunidad: conmemoración de fechas nacionales, petitorios ante autoridades nacionales, defensa del patrimonio cultural, prosecución de la Causa Armenia, etc.

Veamos ahora un caso típico que ocurrió hace sólo un par de días: con la visita del Ministro de Relaciones Exteriores de Armenia, Sr. Anatoly Mgrdichian, una gran personalidad de la diplomacia armenia, quien se puso en contacto con gran número de connacionales mediante su conferencia, sus visitas a las escuelas, su entrevista con entidades comerciales, culturales, etc., estamos seguros que todo esto hubiera sido mucho más beneficioso -tanto para la Madre Patria como para la colectividad armenia local- si el contacto hubiera sido más completo, es decir con la Asociación o Unión de las Sociedades Armenias, lo que hubiera permitido estudiar las necesidades actuales y encarar proyectos ambiciosos para el futuro.

Y así, cualquier directiva que emanara de dicha entidad tendría una fuerza mayor y el apoyo incondicional de toda la colectividad.

HOY

Sinceramente, valía la pena conocer más que su nombre, escuchar sus pensamientos y saber que dentro suyo se esconde mucho más que un joven con apellido armenio, sino un auténtico defensor de la armenidad.

Daniel R. Der Avedissian

Viene de pág. 1

Artsaj podría ser otro Líbano

noche sin que haya disparos, explosiones, minas, incendios y pogroms", manifestó. "Se dispara contra los automóviles, se capturan rehenes, se bloquean carreteras y vías".

"Si no controlamos esas fuerzas tendremos un Líbano doméstico en el Cáucaso", expresó, agregando que Armenia y Azerbaidjan están preparados para transformar en cualquier momento la guerra fría en guerra abierta.

Escasez total

Se ha comprobado que ningún tren con mercaderías ha podido llegar a Armenia desde la mañana del sábado pasado, por lo que esa República intenta diversificar sus comunicaciones con Georgia y también con Europa a través de Turquía, indicaron hoy fuentes nacionalistas armenias.

El bloqueo de comvoyes impuesto a Armenia desde comienzos de setiembre por los ferroviarios azeríes se hace sentir y muestra que esa vía de aprovisionamiento por Azerbaidjan "no tiene futuro", declaró David Vartanian, miembro del movimiento nacional armenio.

En Lyon, el director de la Asociación Humanitaria Equilibrio, con sede en esa ciudad, Alain Michel, quien regresó el viernes de Erevan, dijo que el bloqueo azerí "asfixia a Armenia" y que "la escasez de víveres comienza a ser total" allí.

El ochenta por ciento de las mercancías destinadas a Armenia transitan por territorio de Azerbaidjan. Las relaciones de ambos países están sumamente tensas desde el principio del año pasado por la disputa por Artsaj, cuya población armenia, mayoritaria, desea formar parte de Armenia.

El periódico de los ferrocarriles soviéticos, Gudok, dijo hoy que el bloqueo ha paralizado las actividades de nuevas empresas industriales de Armenia.

El desarrollo de las comunicaciones con Georgia deseado por los armenios está limitado, sin embargo, por el obstáculo natural de la Cordillera del Cáucaso. Sólo una vía montañosa única no electrificada une a Erevan con Tiflis y no podría reemplazar a las comunicaciones que se llevan a cabo a través de Azerbaidján.